NOTITIE REIKWIJDTE EN DETAILNIVEAU

RUIMTE VOOR DE LEK - 03. MER

PROVINCIE UTRECHT

12 januari 2011
074909474:B
C03021.000044

ARCADIS

Inhoud

1 Inleiding 4
1.1 Probleem en doelstelling 4
1.2 Ruimte voor de rivier 4
1.3 Leeswijzer 6

2 Provinciaal inpassingsplan en milieueffectrapportage 8
2.1 Provinciaal Inpassingsplan 8
2.2 Waarom een milieueffectrapportage 9
2.3 Uitgebreide m.e.r.-procedure 10
2.4 Rollen en verantwoordelijkheden 12

3 Het voortraject 14
3.1 PKB Ruimte voor de rivier 14
3.2 (Varianten)studies 15
3.2.1 Rivierkundige bouwstenen 16
3.2.2 Variantenstudie 18

4 Gekozen Variant 22
4.1 De gekozen variant 22
4.2 Uitwerking gekozen variant per deelgebied 24
4.3 Optimalisatie gekozen variant 25
4.3.1 Inrichtingsvariant 25
4.3.2 Uitvoeringsvariant 25

5 Reikwijdte en Detailniveau 26
5.1 Reikwijdte 26
5.1.1 Gebied 26
5.1.2 Ontwikkelingen 28
5.1.3 Te beoordelen elementen 28
5.1.4 Autonome ontwikkelingen 28
5.2 Detailniveau 30
5.3 Beoordelingskader 30
5.3.1 Wijze van beoordelen 31

6 Beleidskader en Vergunningen 33
6.1 Beleidskader 33
6.2 Vergunningen 33

7 Zienswijzen NR&D en advies Commissie m.e.r. 35
7.1 Zienswijzen 35
7.2 Advies Commissie MER 37

Bijlage 1 Literatuurlijst 39

Bijlage 2 Advies Q-team 40

Bijlage 3 Advies Commissie m.e.r. 49

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1 PROBLEEM EN DOELSTELLING

Nut en noodzaak

In 1993, maar vooral in 1995 heeft het Nederlandse rivierengebied te kampen gehad met zeer hoge waterstanden op de rivieren. Omdat de dijken op veel plaatsen niet op sterkte waren, bestond de vrees dat zij zouden bezwijken. De veiligheid in ons rivierengebied stond onder zware druk. Al snel werd duidelijk dat deze extreme hoogwaters geen uitzondering meer vormen, maar dat ons land in de (nabije) toekomst steeds meer water te verwerken krijgt. Veel dijken zijn intussen versterkt en/of verhoogd.

Bij het bepalen van de minimale hoogte van de meeste dijken langs de Rijntakken, wordt gekeken naar de zogenaamde maatgevende afvoer. Dat is de hoeveelheid water die statistisch gezien met een kans van ééns in de 1250 jaar bij Lobith ons land binnenkomt. Na de hoogwaterperioden van 1993 en 1995 heeft de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat de maatgevende afvoer bij Lobith opnieuw vastgesteld. Ze verhoogde de maatgevende afvoer van 15.000 m3/s naar 16.000 m3/s. De bijbehorende afvoer voor de Nederrijn/Lek is gelijktijdig verhoogd van 3.165 m3/s naar 3.376 m3/s.

Op basis van bovenstaande gegevens kan voor iedere plek langs de rivier een Maatgevende HoogWaterstand (MHW) worden berekend. Deze MHW is kaderstellend voor de keuze van maatregelen die genomen moeten worden om toekomstige overstromingen te voorkomen. Hierbij wordt als uitgangspunt genomen het veiligheidsniveau van 1996. Dat wil zeggen dat alle rivieren in Nederland zo worden ingericht dat de kans op overstromingen – ondanks de toenemende hoeveelheid water die zij te verwerken krijgen en invloed van de stijgende zeespiegel – hetzelfde blijft als in 1996.

1.2 RUIMTE VOOR DE RIVIER

Om de veiligheid in ons land voor de toekomst te waarborgen zijn dus maatregelen nodig. Het kabinet besloot daarom in 2000 om de rivieren meer ruimte te geven. Deze ruimte moet zowel leiden tot meer veiligheid, als tot een versterking van de ruimtelijke kwaliteit in het rivierengebied. Dit heeft vorm gekregen in het Rijksprogramma Ruimte voor de Rivier.

De focus van het programma Ruimte voor de Rivier ligt op rivierverruimende maatregelen. Naast hoogwaterbescherming is ook ruimtelijke kwaliteit een belangrijke doelstelling van het programma. Zo biedt de ruimte die wordt gecreëerd bij de Lek, in de buurt van Vianen, door verschillende aanpassingen kansen voor het realiseren van nieuwe natuur en kleinschalige recreatie. De uiterwaarden zijn hier erg geschikt voor.

Op deze manier kan de ruimtelijke kwaliteit van het gebied vergroot worden, zodat het gebied aantrekkelijker wordt gemaakt voor bijvoorbeeld wandelaars en fietsers. Het streven is de omgeving daarom zo goed en aantrekkelijk mogelijk in te richten. Duurzame oplossingen en inspelen op lange termijn ontwikkelingen kenmerken ook de aanpak van het programma. Dit is terug te zien in de voorkeur voor robuuste aanpassingen boven technische oplossingen. De ontwikkeling van robuuste getijdennatuur geeft ruimte voor recreatief medegebruik.

Met de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier, heeft het Rijk besloten dat de rivieren meer ruimte krijgen door het uitvoeren van 39 maatregelen.

Doelstelling

Bij de keuze voor mogelijke maatregelen in het kader van de Ruimte voor de Rivier projecten heeft het kabinet zich de volgende doelen gesteld:

1. Uiterlijk in 2015 moet de veiligheid van het rivierengebied voldoen aan de wettelijke vastgestelde norm.
2. De ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied moet verbeteren.

RUIMTE VOOR DE LEK

Opgave

Eén van die 39 maatregelen is rivierverruiming in de Lek in de omgeving van Vianen en het stuwcomplex Hagestein. Het Rijk is opdrachtgever van dit project en de provincie Utrecht heeft het initiatief genomen tot het uitvoeren van een planstudie hiervoor.
Het project Ruimte voor de Lek heeft tot doel:

- Realisatie van een waterstanddaling van minimaal 8 cm (km 945.2–946.2) bij maatgevende hoogwateromstandigheden (MHW).
- Realisatie van 4 cm extra beheersruimte ten behoeve van het faciliteren van een natuurlijke ontwikkeling van de natuurwaarden in het gebied dat is aangemerkt als Ecologische Hoofd Structuur (EHS).
- Het versterken van ruimtelijke kwaliteit.

Bovendien is het project door Provinciale Staten van de Provincie Utrecht op 14 april 2009 aangemerkt als een project met provinciaal belang, waardoor het bovenlokale en integrale karakter van het project is vastgelegd en waarmee de realisatie van de provinciale EHS gewaarborgd wordt.

Bij het uitwerken van geschikte maatregelen ter realisatie van bovenstaande doelstellingen, wordt het Spelregelkader Natte Infrastructuurprojecten (SNIP) gevolgd.

PROCEDURE SNIP

Het Spelregelkader Natte Infrastructuurprojecten (SNIP) is sinds 2002 van toepassing op alle projecten binnen de deelprogramma's voor aanleg hoofdwatersystemen (waterkeren en waterbeheren). Er worden drie fasen onderscheiden:

- Verkenningsfase.
- Planstudiefase.
- realisatiefase).

Binnen deze drie fasen worden zeven beslismomenten onderscheiden. In de planstudiefase, waarin dit project zich bevindt, betreft het de volgende momenten:

- In het SNIP 2A besluit wordt de voorkeursvariant vastgelegd voor uitvoering van de maatregelen. Ten behoeve van dit besluit worden een aantal varianten in beeld gebracht en met elkaar vergeleken. Het SNIP 2A besluit is in dit project op 18 augustus 2009 genomen.
- In het SNIP 3 besluit wordt de projectbeslissing genomen. Ten behoeve van dit besluit wordt de voorkeursvariant uit de SNIP 2A fase verder uitgewerkt en getoetst op doelbereik, milieutechnische haalbaarheid en financiële haalbaarheid.

Dit project bevindt zich momenteel in de SNIP 3 fase.

Waarom deze Notitie Reikwijdte en detailniveau

In deze Notitie Reikwijdte en Detailniveau (in het vervolg Notitie R&D) wordt uiteengezet welke studies er in het kader van het SNIP 2A besluit hebben plaatsgevonden en hoe keuze voor de voorkeursvariant, ook wel gekozen variant genoemd, tot stand is gekomen. Tevens wordt het vervolgtraject van de SNIP 3 fase beschreven. De publicatie van deze Notitie R&D betekent tevens de formele start van het openbare inspraakproces in het kader van de milieueffectrapportage, die ten behoeve van het SNIP en het provinciaal inpassingsplan wordt opgesteld. Meer informatie hierover vind u in hoofdstuk 2.

1.3 LEESWIJZER

De juridische verankering van het voorgenomen initiatief vindt plaats door middel van het opstellen van een Provinciaal Inpassingsplan. In hoofdstuk 2 wordt uitgewerkt hoe de PIP-procedure en de bijbehorende m.e.r.-procedure er uit zien, en welke rollen en verantwoordelijkheden de verschillende partijen hebben.

In het kader van het SNIP 2A besluit heeft er uitgebreid vooronderzoek plaatsgevonden. In hoofdstuk 3 wordt dit vooronderzoek en de bijbehorende variantenafweging beschreven aan de hand van de PKB beslissing en de variantenstudie. In dit hoofdstuk wordt toegelicht welke variant als oplossing voor het project Ruimte voor de Lek het meest geschikt is en waarom dat zo is. Hoofdstuk 4 beschrijft vervolgens de gekozen variant.

In het kader van het SNIP 3 besluit wordt de inrichting van het plangebied Lekuiterwaarden nader geoptimaliseerd. De gekozen variant geeft de randvoorwaarden waarbinnen deze optimalisatie plaats kan vinden. De reikwijdte en het detailniveau van benodigde onderzoek wordt in hoofdstuk 5 beschreven. In dit hoofdstuk komen het plan- en projectgebied, de focus van de ontwikkelingen, de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen aan bod. Ook wordt in dit hoofdstuk het beoordelingskader beschreven, dat gebruikt zal worden om de toetsen aan d milieutechnische randvoorwaarden uit te voeren.

Aan de hand van de in de SNIP 2 fase gekozen variant en de bijbehorende maatregelen genomen worden zijn er diverse vergunningen nodig. In het hoofdstuk 6, wordt een overzicht gegeven van de noodzakelijke vergunningen en het huidige beleidskader. In het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 7 wordt een samenvatting van de zienswijzen gegeven. Vervolgens wordt beschreven hoe met deze zienswijzen in dit planproces wordt omgegaan. Tot slot wordt het advies van de Commissie voor de m.e.r. besproken.

HOOFDSTUK 2 Provinciaal inpassingsplan en milieueffectrapportage

2.1 PROVINCIAAL INPASSINGSPLAN

De juridische verankering van de maatregelen ten behoeve van het project Ruimte voor de Lek vindt plaats in gemeentelijke bestemmingsplannen. Als er sprake is van belangen op provinciaal niveau heeft de provincie ook de bevoegdheid een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) op te stellen. In die gevallen vervangt het PIP de gemeentelijke bestemmingsplannen

Provinciale Staten heeft op 14 april 2009 besloten dat Ruimte voor de Lek een project is met een provinciaal belang. De gemeenteraden hebben ingestemd met dit besluit en deze instemming ook schriftelijk kenbaar gemaakt. Hiermee heeft Provinciale Staten de bevoegdheid om een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) op te stellen.

Een PIP is te vergelijken met een bestemmingsplan. Het PIP heeft een detailniveau gelijk aan dat van een bestemmingsplan, conform de te nemen maatregelen voor het project.

Ten behoeve van het PIP is een Milieueffectrapportage (MER) nodig. In de volgende paragraaf wordt de achtergrond hiervan toegelicht. In Figuur 2.1. is afgebeeld hoe de m.e.r.-procedure samenhangt met het ontwerpproces en het PIP.

Figuur 2.1

Samenhang m.e.r.-procedure, ontwerpproces en provinciaal inpassingsplan.

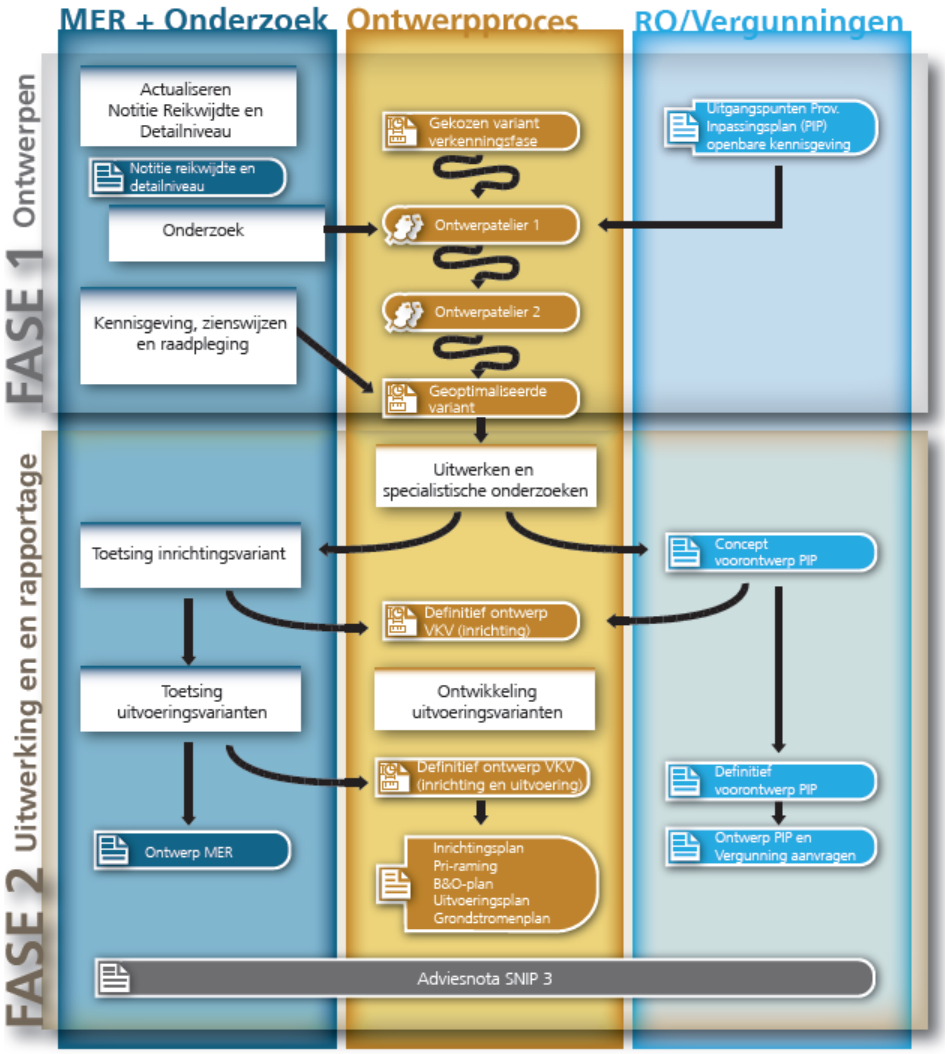

2.2 WAAROM EEN MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

Een milieueffectrapportage (MER) is een bij wet verplicht instrument met als doel het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over activiteiten met mogelijke belangrijke negatieve gevolgen voor het milieu. Of het opstellen van een MER al dan niet noodzakelijk is, is afhankelijk van de omvang van de te nemen maatregelen in het PIP. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een lijst met drempelwaarden (onderdeel C en D van het Besluit m.e.r. 1994).

FUNCTIEWIJZIGINGEN RUIMTE VOOR DE LEK

Voor een aantal maatregelen die voorgesteld worden in het project Ruimte voor de Lek is een wijziging van één of meerdere bestemmingsplannen nodig. Dat geldt voor het ontwikkelen van agrarische gronden tot natuurgebied maar ook voor de aanleg van recreatieve/toeristische voorzieningen en oeververgraving.

Een wijziging van de functie “landbouw” in “natuur en recreatie” is in het kader van een bestemmingsplanwijziging m.e.r.-plichtig als het een oppervlakte betreft van meer dan 250 ha. Bij het project Ruimte voor de Lek blijft de oppervlakte van het gebied waarvoor een functiewijziging aan de orde is onder de 250 ha. Er is dus op basis van de functiewijziging in natuur en recreatie geen m.e.r.-plicht. Wel komt deze functiewijziging boven de 125 ha van de m.e.r.-beoordelingsplicht uit (Lijst D, Activiteit 9, Besluit m.e.r.: Inrichting landelijk gebied). Het voorgenomen initiatief is dus wel m.e.r.-beoordelingsplichtig. Dit betekent dat er in eerste instantie een beoordeling uitgevoerd wordt of het opstellen van een MER noodzakelijk is, met het oog op de te verwachten effecten van de voorgenomen activiteit.

Uit het bovenstaande volgt dat het PIP kaderstellend is voor toekomstige m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten. Dit betekent dat het PIP in zich zelf ook m.e.r-beoordelingsplichtig is. Aangezien bij Ruimte voor de Lek sprake is van gevoelig gebied (EHS) en de provincie belang hecht aan een zorgvuldig planproces, kiest de provincie voor het direct doorlopen van een m.e.r.-procedure. Hier gaat dus geen m.e.r.-beoordelingsbeslissing aan vooraf en daarmee staat de m.e.r.-plicht vast. De provincie is dan als initiatiefnemer verplicht het milieueffectrapport (MER) op te stellen en te voldoen aan de wettelijke vereisten voor de m.e.r.-procedure (art. 7.18 lid b Wm).

Omdat het MER wordt opgesteld in het kader van een planprocedure (PIP) zal de uitgebreide procedure doorlopen worden. In paragraaf 2.3 is deze procedure nader uitgewerkt. In het voortraject van het Ruimte voor de Lek project heeft de provincie Utrecht als initiatiefnemer bovenstaande onderbouwing van de te doorlopen procedure afgestemd met de Commissie voor de milieueffectrapportage.

2.3 UITGEBREIDE M.E.R.-PROCEDURE

In Figuur 2.2 is de uitgebreide m.e.r-procedure[1] in een aantal stappen inzichtelijke gemaakt. De mededeling en het advies wordt overgeslagen omdat de provincie zowel het bevoegde gezag is als initiatiefnemer.

[1] In voorkomende gevallen kan ook sprake zijn van een beperkte procedure. Deze procedure is niet van toepassing in dit project.

Figuur 2.2

Overzicht uitgebreide m.e.r.-procedure.

Kennisgeving en zienswijzen

De m.e.r.-procedure is officieel van start gegaan met de publicatie van deze Notitie R&D. Belanghebbenden worden in de gelegenheid gesteld om met hun zienswijzen invloed uit te oefenen op de te beschouwen onderwerpen in het MER.

Raadpleging

Naast de algemene kennisgeving en zienswijzen worden adviseurs en betrokken bestuursorganen rechtstreeks geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen MER.

MER

Vervolgens wordt het noodzakelijk onderzoek uitgevoerd. Het resultaat van de zienswijzen en raadpleging wordt hierbij betrokken. Het onderzoeksresultaat wordt gebundeld in het MER. Dit MER wordt een zelfstandig rapport dat als onderbouwing dient voor het PIP.

Belangrijk is wel dat het milieueffectrapport, ongeacht de presentatievorm, aan een aantal wettelijke inhoudseisen voldoet. Deze eisen zijn:

- Inhoud en doelstelling plan.
- Bestaande toestand en ontwikkelingen milieu.
- Relevante beleidsdoelstellingen.
- Redelijke scenario's met motivering.
- Nadelige milieugevolgen.
- Mitigerende en compenserende maatregelen.
- Leemten in kennis.
- Monitoringsmaatregelen.
- Samenvatting.

Ter inzage legging

Het MER wordt samen met het voorontwerp-PIP ter inzage gelegd. Belanghebbenden kunnen hun zienswijzen kenbaar maken.
Een speciaal aandachtspunt is toetsing van het milieueffectrapport door de onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage. Uitkomst van deze toetsing is een positief of negatief advies aan het bevoegd gezag.

Besluit

Op basis van de uitkomst van de toetsing door de Commissie voor de milieueffectrapportage kan het bevoegd gezag haar besluit voorbereiden. In dit project betreft het besluit het vaststellen van het ontwerp-PIP. Bij haar besluit betrekt het bevoegd gezag de zienswijzen en het advies van de Commissie MER.
Het plan of besluit wordt pas vastgesteld door het bevoegd gezag als de m.e.r.-procedure tot aan deze stap correct en volledig is doorlopen en de gegevens in het MER redelijkerwijs aan het uiteindelijke plan of besluit ten grondslag kunnen worden gelegd.

Voor uitgebreide informatie over de m.e.r.-procedure kijkt u op www.infomil.nl of www.commissiemer.nl.

2.4 ROLLEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN

Initiatiefnemer

De initiatiefnemer voor de uitwerking van de planstudie Ruimte voor de Lek is het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht.

Bevoegd gezag

Provinciale staten van de provincie Utrecht is het Bevoegd Gezag inzake de besluitvorming over het PIP en het MER.

Commissie voor de milieueffectrapportage

De commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.) zal om advies worden gevraagd over de reikwijdte en detailniveau van het op te stellen MER. Na gereed komen van het gecombineerde PIP en MER zal de Commissie m.e.r. dit MER beoordelen en hierover advies uitbrengen aan het bevoegd gezag.

Wettelijke adviseurs

Het bevoegd gezag vraagt in het kader van de uitgebreide procedure vooraf aan het opstellen van de definitieve richtlijnen advies aan de zogenaamde wettelijke adviseurs. Dit zijn het ministerie van LNV (regio-directie), VROM en OCW.

Insprekers

Belanghebbenden kunnen twee keer inspreken tijdens de m.e.r.-procedure. De eerste keer is na het verschijnen van deze Notitie R&D. De tweede keer is na het verschijnen van het MER. Op deze momenten is het voor belanghebbenden mogelijk hun zienswijzen te geven op de Notitie R&D respectievelijk het MER.

HOOFDSTUK 3 Het voortraject

3.1 PKB RUIMTE VOOR DE RIVIER

UITERWAARDVERGRAVING IS MEEST EFFECTIEVE MAATREGEL

Het kabinet heeft een pakket van maatregelen vastgesteld met als doel het vergroten van de hoogwaterveiligheid door het creëren van meer ruimte voor de rivier: de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier. De belangrijkste maatregelen hebben betrekking op uiterwaardvergraving, maar daarnaast gaat het bijvoorbeeld om dijkteruglegging, kribverlaging en zomerbedverlaging. Dijkversterking is alleen opgenomen als andere maatregelen niet geschikt of te duur zijn. In de PKB Ruimte voor de Rivier komt "Uiterwaardvergraving Honswijkerwaarden, Stuweiland Hagestein, Hagesteinse Uiterwaard en Heerenwaard" naar voren als de meest effectieve maatregel voor het gebied langs de Lek bij Vianen-Hagestein .

De PKB Ruimte voor de Rivier bevat voor de maatregelen een globale beschrijving van het type maatregel, de locatie en de verwachte effectiviteit op de verlaging van de MHW. Om de maatregelen daadwerkelijk te kunnen uitvoeren, wordt iedere maatregel meer in detail uitgewerkt in een planstudie. Op basis daarvan wordt de precieze plaats en invulling van de maatregel vastgesteld.

Planstudie Ruimte voor de Lek

Voor het gebied Lekuiterwaarden heeft de provincie Utrecht, in opdracht van het Rijk, het initiatief genomen tot het uitvoeren van de noodzakelijke planstudie in het kader van het Ruimte voor de Rivier programma. Deze planstudie, waarin de maatregel "Uiterwaardvergraving Honswijkerwaarden, Stuweiland Hagestein, Hagesteinse Uiterwaard en Heerenwaard" nader wordt uitgewerkt, wordt aangeduid met de term Ruimte voor de Lek.

De provincie heeft besloten de planstudie op projectmatige wijze uit te voeren. Hierbij wordt nauw samengewerkt met de gemeenten Vianen, Nieuwegein, Houten en IJsselstein, de waterschappen Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en Waterschap Rivierenland. Deze partijen geven gezamenlijk sturing aan het project middels een daarvoor in het leven geroepen stuurgroep. Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland (district Rijn en Lek) is als beheerder van de rivier ook betrokken in deze stuurgroep net als de Programmadirectie Ruimte voor de Rivier (PDR).

Besluiten van de stuurgroep worden voorgelegd aan de gemeenteraden, Provinciale Staten, de besturen van de waterschappen en de directie Rijkswaterstaat. Op verschillende momenten in het project is akkoord van de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat nodig, als opdrachtgever van de gehele planstudie.

De Lek

Ter hoogte van de grens met Duitsland splitst de Rijn zich in een noordelijke en een zuidelijke riviertak. De noordelijke tak draagt vanaf Arnhem de naam Nederrijn. Ter hoogte van Wijk bij Duurstede, ongeveer 20 kilometer ten oosten van Vianen, daar waar het Amsterdam Rijnkanaal de rivier kruist, verandert de naam in de Lek.

Afbeelding 3.1

Lek

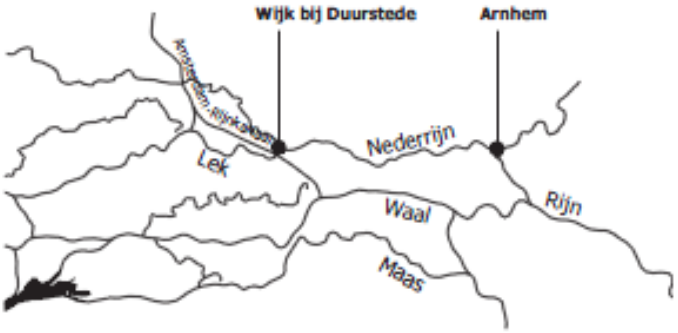

Karakteristieken van de Lek

De Lek is een typische zoetwatergetijderivier. Het plangebied is gelegen op de overgang van de middenloop van de Lek naar het benedenstroomse gedeelte van de Lek. Hier gaat een sterk meanderende hoofdgeul tussen brede uiterwaarden met kronkelwaarden, oeverwallen en rivierduinen geleidelijk over in een nog zwak meanderende getijdenrivier met relatief smalle, vlakke uiterwaarden met slikken en gorzen.

Het plangebied bevindt zich in het kleiige deel van de rivier. Aan de noordzijde van de rivier bevinden zich zware kleigronden, aan de zuidzijde vooral lichtere kleigronden.

RIVIER- EN GETIJDENDYNAMIEK IS KENMERKEND VOOR DIT DEEL VAN DE LEK

Bij Hagestein is een stuw aangelegd in de Lek, waardoor er geen sprake meer is van getijdeninvloed in het verder stroomopwaarts gelegen gebied. Bij de stuw is sprake van rivier- en getijdendynamiek, met dagelijkse eb- en vloedverschillen van soms meer dan een meter. Aan de getijdenkant van de stuw is het gemiddelde laagwaterpeil ca. 0,25m +NAP, het gemiddeld peil bij vloed is circa 1,25m +NAP.

De rivier is niet erg breed en wordt stroomafwaarts steeds smaller en rechter. Het is een rivier met plaatselijk veel water- en oeverrecreatie. De dijklinten langs de Lek zijn uitgegroeid tot verstedelijkte randen voor wonen en werken, en recreatie (met campings, jachthavens en strandjes) die sterk op de rivier gericht zijn.

Tussen Vianen en Schoonhoven loopt de Oude Hollandse Waterlinie, tussen Vianen en Everdingen de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

3.2 (VARIANTEN)STUDIES

Voorafgaand aan de planstudie (SNIP 3) zijn in de verkennende fase (SNIP 2A) twee verkennende studies uitgevoerd:

- Verkenning van rivierkundige bouwstenen.
- Verkenning van de mogelijke varianten.

De resultaten van beide studies worden in onderstaande paragrafen kort toegelicht. Figuur 3.3 toont het stroomschema van Snip 1 t/m 3.

Figuur 3.3

SNIP 1 t/m 3

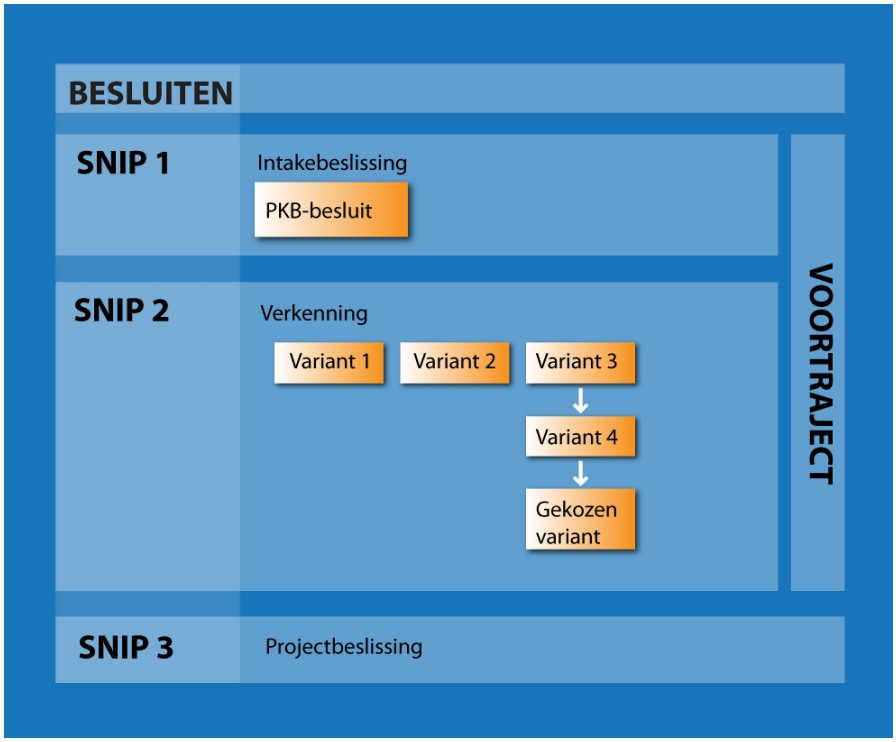

3.2.1 RIVIERKUNDIGE BOUWSTENEN

In deze verkennende studie zijn mogelijke rivierkundige maatregelen in beeld gebracht, met als doel een advies te geven over de meest kansrijke ingrepen. De eerste stap die is genomen is het opstellen van een inrichtingsvisie voor het gebied met daarbinnen 15 verschillende mogelijke maatregelen (bouwstenen) om de waterstandsverlaging te realiseren. In de inrichtingsvisies zijn de 15 bouwstenen beoordeeld op:

- Hydraulisch effect.
- Effect op kwelproblematiek.
- Duurzaamheid.

Het hydraulisch effect richt zich primair op de mate van waterstandsdaling (MHW). Bij de kwelproblematiek gaat het met name om de toename van kweldruk en kweloverlast voor de ten zuiden van de Vianense waard gelegen woonwijk De Hagen (gemeente Vianen). Uitgangspunt hierbij is dat de situatie niet mag verslechteren ten opzichte van de huidige situatie. Het begrip duurzaamheid toetst op de mate waarop een maatregel zichzelf in stand houdt.

Voor een beschrijving van de inrichtingsvisie en de bouwstenen wordt verwezen naar het rapport 'Ruimte voor de Lek, Rivierkundige bouwstenen'[2].

Een samenvatting van de bouwstenen en de effecten is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 3.1

Samenvatting effectbeoordeling bouwstenen 'Ruimte voor de Lek, rivierkundige bouwstenen'

	zomerbed Vianen		uiterwaarden Vianen							noordzijde Lek	stuw Hagestein			
criterium	maximale zomerbedverbreding	minimale zomerbedverbreding	aanleg nevengeul Vianen (1)	aanleg nevengeul Vianen (2)	aanleg nevengeul Vianen (3)	aanleg nevengeul Vianen (4)	verwijderen zomerkade	beweegbare zomerkade	verwijderen vegetatie	geul in uiterwaard	verleggen toegangsweg + bebouwing stuwerland	PKB-maatregel	Horswijkerwaard	**COMBINATIE BOUWSTENEN**
hydraulisch effect	+ +	0	- -	- -	- -	-	- -	- -	- -	- -	+	0	0	**+**
invloed op kwel	0	0	-	-	- -	- -	- -	0	0	0	0	0	0	**0**
duurzaamheid	-	-	- -	- -	-	-	0	-	- -	0	0	-	-	**- -**

Tabel 3.2

Legenda tabel 4.1 Effectbeoordeling bouwstenen 'Ruimte voor de Lek, rivierkundige bouwstenen'

criterium	score				
	- -	**-**	**0**	**+**	**+ +**
hydraulisch effect	4 cm te weinig tov minimale taakstelling	2 cm te weinig tov minimale taakstelling	minimale taakstelling van 6 cm bij rkm 945 bereikt	2 cm meer dan minimale taakstelling	4 cm meer dan minimale taakstelling
invloed op kwel	groot	beperkt	geen	nvt	nvt
duurzaamheid	niet duurzaam	niet erg duurzaam	duurzaam	nvt	nvt

Op grond van deze studie wordt geadviseerd om voor het plangebied Lekuiterwaarden de zomerbedverbreding middels uiterwaardvergraving in de vorm van een niet meestromende nevengeul als leidend principe te nemen in de planstudie. Dit betekent dat in het kader van het project Ruimte voor de Lek de bestaande winterdijken in het plangebied niet zullen wijzigen en dat de ligging van de Lek in essentie gelijk zal blijven.

Keuze Stuurgroep

De Stuurgroep heeft op 23 mei 2008 het advies om zomerbedverbreding als leidend principe te nemen in de planstudie overgenomen. Het hydraulisch effect wordt met dit principe bereikt en er is geen sprake van invloed op kwel voor de ten zuiden van de Vianense waard gelegen woonwijk De Hagen (gemeente Vianen). Echter is het principe niet duurzaam. Wel kan tegemoet worden gekomen aan de wens om met de herinrichting van de omgeving Vianen en het stuwcomplex Hagestein een zodanige waterstandsverlaging (MHW verlaging tussen de 8 en 20 centimeter) te realiseren zodat dijkverzwaring beperkt kan worden.

De meest wezenlijke blokkades in de rivier zijn de RZI Vianen, de brughoofden van de A2 en de bebouwing van Vreeswijk/Nieuwegein. Aanpassing van deze zaken is zeer kostbaar en moeilijk tot onmogelijk. In dezelfde Stuurgroep vergadering van 23 mei 2008 is het besluit genomen als leidend principe voor de realisatie van de veiligheidsopgave, de zomerbedverbreding in te vullen door middel van een uiterwaardvergraving in de vorm van een oevergeul. Dit is de meest duurzame oplossing en is daarbij tevens het meest kostenefficiënt. Naast de financiële voordelen biedt deze oplossing ook meer mogelijkheden voor een goede ruimtelijke inpassing. Het andere alternatief, de plaatsing van een kwelscherm, biedt geen garanties, is kostbaar (wordt op 40 meter diepte geplaatst en dient circa 3 km lang te zijn) en blokkeert de grondwaterstroom van binnendijks naar de rivier.

3.2.2 VARIANTENSTUDIE

In deze verkennende studie zijn een aantal varianten in beeld gebracht, die invulling geven aan de rivierkundige opgave (zie 3.2.1) en tevens invulling geven aan de ontwerpgave ten behoeve van de versterking van de ruimtelijke kwaliteit van het plangebied.

Ontwerpopgave

De Ruimte voor de Rivier maatregel biedt grote kansen om de ruimtelijke kwaliteit in het gebied te verbeteren. De uiterwaarden in het plangebied kunnen worden getransformeerd in een gebied dat ruimte biedt aan de rivier en de gewenste natuurwaarden van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en zich oriënteert op de stedelijke context van Nieuwegein en Houten. Daarin bevinden zich verschillende uitdagingen en ontwerpopgaven:

- Behoud en ontwikkelen van de samenhang in het stedelijke rivierenlandschap.
- Verbeteren van de toegankelijkheid en de recreatieve gebruiksmogelijkheden van de uiterwaarden en daarbij ook een goede 'sturing' van het recreatief medegebruik zodat dit niet ten koste gaat van de natuurontwikkeling.
- Versterken van de natuurwaarden, waarbij optimaal gebruik gemaakt wordt van de abiotische omstandigheden en de rivierdynamiek.
- Verbeteren van de relatie stad-uiterwaarden door de stadsfronten van de kernen te versterken.

Voor een nadere toelichting van de verschillende uitdagingen en ontwerpopgaven wordt verwezen naar het rapport 'Ruimte voor de Lek, Variantenstudie' [3].

Varianten 1 t/m 3

De Stuurgroep Ruimte voor de Lek heeft voor de doelstelling waterstandsdaling een uiterwaardvergraving aangemerkt als leidend principe. In de bestuursovereenkomst van 2007 tussen de Provincie Utrecht en het Rijk is vastgelegd dat er drie varianten gedefinieerd worden die het uitgangspunt vormen voor verdere planvorming. Deze drie varianten zijn uitgewerkt in de variantenstudie.

De drie varianten zijn:

1. Beperkte uiterwaardvergraving.
2. Maximale uiterwaardvergraving + natuurontwikkeling in het gehele plangebied.
3. Maximale uiterwaardvergraving + natuurontwikkeling in het gehele plangebied + versterking ruimtelijke kwaliteit.

De verkenning van de varianten en de keuze van een voorkeursvariant hebben plaats gevonden in nauwe samenspraak met de betrokken partners uit het gebied.
Voor een gedetailleerde beschrijving en afbeelding van deze varianten wordt verwezen naar het rapport 'Ruimte voor de Lek, Variantenstudie' [3].

Variant 1: Beperkte uiterwaardvergraving

Variant 1 is ontworpen op basis van eerder ontwikkelde bouwstenen om rivierverruiming te bewerkstelligen. Het gaat in het bijzonder om een beperkte uiterwaardvergraving in de vorm van een oevergeul bij Vianen, het verlagen van de dam bij het stuweiland Hagestein en het verlagen van de zomerkade in de Honswijkerwaarden.

Variant 1 is de invulling van een variant met minimale verlaging tegen minimale kosten, hierdoor is het niet mogelijk om realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in deze variant mee te nemen.

Variant 2: Maximale uiterwaardvergraving + Natuurontwikkeling

In variant 2 zijn ingrepen gepleegd om de MHW maximaal te verlagen. Evenals in variant 1 wordt uitgegaan van verlaging van de dam bij het stuweiland Hagestein en de zomerkade in de Honswijkerwaarden. Daarnaast is een aantal uiterwaardvergravingen voorgesteld bij Vianen (Vianense Waard), de Middelwaard, Bossenwaard en 't Waalse Waard.
Bij variant 2 ligt het accent op de realisatie van de rivierkundige maatregelen in samenhang met natuurontwikkeling in de uiterwaarden. Eventuele negatieve gevolgen van de rivierkundige ingrepen op de kwaliteit van de EHS worden in het kader van de EHS-saldobenadering gesaldeerd. Salderen gebeurt door extra natuur aan te leggen aanvullend en aansluitend op de bestaande EHS, ter compensatie van het verlies aan bestaande natuur.
Variant 2 bevat tevens een uitgebreider basispakket voor recreatieve ontwikkeling dan variant 1. Het gaat hier vooral om extensieve recreatieve voorzieningen, zoals wandelpaden. Daarnaast is een aantal uitkijkpunten opgenomen en wordt de loop van de oude historische haven bij Vianen hersteld. Verder is bij Vianen in deze variant voorzien in de aanleg van een parklandschap tegen de Lekdijk.

Variant 3: Maximale uiterwaardvergraving + natuurontwikkeling + versterking ruimtelijke kwaliteit

In variant 3 is een overeenkomstig pakket van maatregelen getroffen als in variant 2 om de MHW doelstelling van minimaal 8 cm waterstanddaling te halen. Bij variant 3 ligt het accent op de realisatie van de rivierkundige maatregelen in samenhang met natuurontwikkeling in de uiterwaarden. Eventuele negatieve gevolgen van de rivierkundige ingrepen en recreatieve activiteiten op de kwaliteit van de EHS worden in het kader van de EHS-saldobenadering gecompenseerd door middel van salderen. Salderen gebeurt door extra natuur aan te leggen aanvullend en aansluitend op de bestaande EHS, ter compensatie van het verlies aan bestaande natuur.

Variant 3 biedt extra ruimtelijke kwaliteit in de vorm van een uitgebreider pakket aan recreatievoorzieningen en ontwikkeling van bebouwing in de uiterwaarden. Het stadsfront langs de Lekboulevard bij Nieuwegein wordt aangevuld en vernieuwd, bij Vianen wordt de buitenstad afgerond (groene invulling), er wordt een jachthaven gerealiseerd en het pontje wordt rechtstreeks verbonden met Vreeswijk. In de Ossenwaard wordt recreatieve ontwikkeling voorgesteld die rekening houdt met en inspeelt op het natuurlijke en rustige karakter van dit gebied, gecombineerd met beperkte woningbouw.

Variant 4 (met variant 3 als basis)

Op 10 oktober 2008 heeft de Stuurgroep zich uitgesproken voor variant 3, omdat deze variant naar het oordeel van de Stuurgroep de meeste kansen bood om rivierverruiming en versterking van de ruimtelijke kwaliteit op een zo optimaal mogelijke manier te realiseren. Een belangrijk onderdeel van deze variant is de optie om in de uiterwaard bij de Lekboulevard van Nieuwegein woningbouw te ontwikkelen.

In een reeks van presentaties voor gemeenteraden, commissies, grondeigenaren en bewoners/belanghebbenden is deze keuze toegelicht. De plannen werden als geheel redelijk positief ontvangen: er was begrip voor de rivierkundige maatregelen en de natuurontwikkeling, maar tegelijkertijd waren er zorgen over de invulling van de recreatieve voorzieningen en de woningbouw in de uiterwaard. Op basis van de reacties heeft de gemeenteraad van Nieuwegein de provincie verzocht het onderdeel bebouwing buiten de planvorming te laten.

Naar aanleiding van dit verzoek heeft de Stuurgroep besloten een vierde variant te ontwikkelen, waarin de nieuwe inzichten zijn verwerkt. Deze variant is gebaseerd op variant 3, maar kent twee wezenlijke aanpassingen:

1. Er is niet langer sprake van woningbouw nabij de Lekboulevard.
2. Op het stuweiland bij Hagestein zullen alleen woningen worden gerealiseerd indien dit voor de financiering van gewenste ontwikkelingen op het Stuweiland noodzakelijk is.

Met het besluit van de stuurgroep om een nieuwe variant 4 te ontwikkelen ontstond een nieuwe situatie waarin de relatie stad en rivier meer wordt benaderd vanuit de stedelijk recreatieve wensen die er zijn en niet vanuit de wens om bebouwing toe te voegen. Variant 4 biedt extra ruimtelijke kwaliteit in de vorm van een uitgebreider pakket aan maatregelen om de recreatieve kwaliteit van de uiterwaarden te vergroten. Uitgangspunt hierbij is dat de Bossenwaard een recreatieve betekenis krijgt voor Nieuwegein als geheel en IJsselstein. Daarnaast kan de relatie tussen Nieuwegein en de Lek worden verbeterd door de uiterwaard bij het stadsfront langs de Lekboulevard zodanig in te richten dat de natuur- en recreatiemogelijkheden optimaal worden gecombineerd. Het westelijke deel van de Bossenwaard wordt in deze variant ingericht als natuurgebied (EHS) met mogelijkheden voor extensieve recreatie.

Bij Vianen wordt in deze variant de buitenstad landschappelijk ingepast (groene invulling). Er is rekening gehouden met de realisatie van een passantenhaven in de oude haven, een beperkte parkeerplaats voor campers en een parkeerterrein (ca. 60pp) in of nabij de uiterwaarden t.b.v. bezoekers aan de binnenstad. Verder wordt ruimte gecreëerd voor het terugbrengen van de oude molen. De aanlanding van het pontje kan worden gehandhaafd op de huidige plek. Dit geldt zowel aan de Vianense als de Nieuwegeinse kant.
In de Ossenwaard is een recreatieve ontwikkeling voorgesteld die rekening houdt met en inspeelt op het natuurlijke en rustige karakter van dit gebied. Alleen als dit voor de financiële dekking van deze ontwikkeling noodzakelijk is, is woningbouw een optie.

Aanpassing projectgebied

Op 10 oktober 2008 heeft de Stuurgroep, naast het uitspreken van haar voorkeur voor variant 3, ook besloten het projectgebied te verkleinen en af te zien van maatregelen in de Middelwaard en in een deel van de Honswijkerwaarden.

- De Middelwaard is al ingericht en wordt beheerd als EHS. De voorgestelde aanpassingen leverden geen noemenswaardige MHW-verlaging op maar wel mogelijk negatieve effecten op de bestaande natuurwaarden en op de kwelsituatie binnendijks.
- Voor de Honswijkerwaarden geldt dat hier reeds plannen gerealiseerd worden in het kader van de aanleg van een nieuwe recreatieplas inclusief natuurlijke inrichting. De aanvullende maatregelen die in variant 3 werden voorgesteld bleken geen direct MHW-effect te hebben en de aanwezige waardevolle vegetatie mogelijk aan te tasten.

Daarnaast werd mogelijk een extra kwelbezwaar bij de gemeente Houten geïntroduceerd.

SNIP 2A besluit

AUGUSTUS 2009

Op 14 augustus 2009 heeft de Staatssecretaris het SNIP 2A besluit genomen in het kader van Ruimte voor de Lek. In haar besluit geeft zij aan dat het effect van de MHW-verlaging bij variant 4 op de noodzakelijke dijkverbeteringwerkzaamheden beperkt zijn. De kostenbesparing van variant 4 weegt niet op tegen de hoge kosten van de inrichtingsmaatregelen die in variant 4 worden voorgesteld. Daarom stelt de Staatssecretaris geen voorkeursvariant vast, maar legt ze in haar besluit een aantal randvoorwaarden vast. Deze randvoorwaarden zijn:

- De maatregelen in het kader van de Ruimte voor de Lek moeten leiden tot een minimale MHW verlaging van 8 cm en creëren een additionele beheersruimte van 4 cm.
- De beschikbare middelen voor realisatie van de maatregelen worden vastgesteld op 14 miljoen euro.
- De ruimtelijke kwaliteit wordt versterkt door de maatregelen in het kader van de Ruimte voor de Lek

Om invulling te geven aan het besluit van de Staatssecretaris heeft de Stuurgroep variant 4 ingrijpend aangepast: om tegemoet te komen aan de oorspronkelijke beleidsdoelstellingen (EHS) wordt de Vianense Waard volledig aangemerkt als natuurontwikkelingsgebied, waarbij gekeken wordt naar aanvullende mogelijkheden voor recreatie. Daarnaast wordt de verlaging van de zomerkade in de Honswijkerwaard niet als maatregel opgenomen in het PIP, deze maatregel valt niet binnen het plangebied (paragraaf 5.1). Wel wordt de Honswijkerwaard in de planvorming meegenomen en valt deze maatregel binnen het projectgebied (paragraaf 5.1). De meestromende nevengeul in de Vianense Waard wordt verwijderd en de ontwerpopgave voor de MHW verlaging wordt vastgesteld op ca 12 cm. Deze zogenaamde “gekozen variant” is daarmee een integrale invulling van de rivierkundige, ecologische en ruimtelijke kwaliteits opgaven en vormt de basis voor het ontwerpproces in de SNIP 3 fase.

HOOFDSTUK 4 Gekozen Variant

4.1 DE GEKOZEN VARIANT

UITGANGSPUNTEN

De gekozen variant kent de volgende uitgangspunten:
Bij de uitwerking dient minimaal 8 centimeter MHW-verlaging te worden gerealiseerd. Aanvullend wordt circa 4 cm extra beheersruimte gerealiseerd ten behoeve van het faciliteren van een natuurlijke ontwikkeling van de natuurwaarden. De uitwerking dient plaats te vinden binnen de financiële randvoorwaarden (vastgesteld op 31 maart 2009 door de Stuurgroep), met dien verstande dat de bijdrage van de PDR maximaal 14 miljoen euro zal bedragen.

Om de verwachte toekomstige MHW-golf goed te kunnen verwerken heeft de Lek in de toekomst meer ruimte nodig. Deze ruimte ontstaat ten eerste doordat er drie oevergeulen aangelegd worden in het gebied. Deze geulen zorgen ervoor dat de Lek meer bergingsruimte krijgt en dat de hoogwatergolf versneld kan worden afgevoerd. Daarnaast wordt de toegangsdam verlaagd naar het stuweiland Hagestein (Ossenwaard). Doordat deze dam bij hoog water een minder groot obstakel zal vormen, wordt daarmee ook de doorstroming van de rivier bevorderd.

Op de volgende pagina is een afbeelding van de gekozen variant weergegeven.

Afbeelding 4.2

Gekozen variant

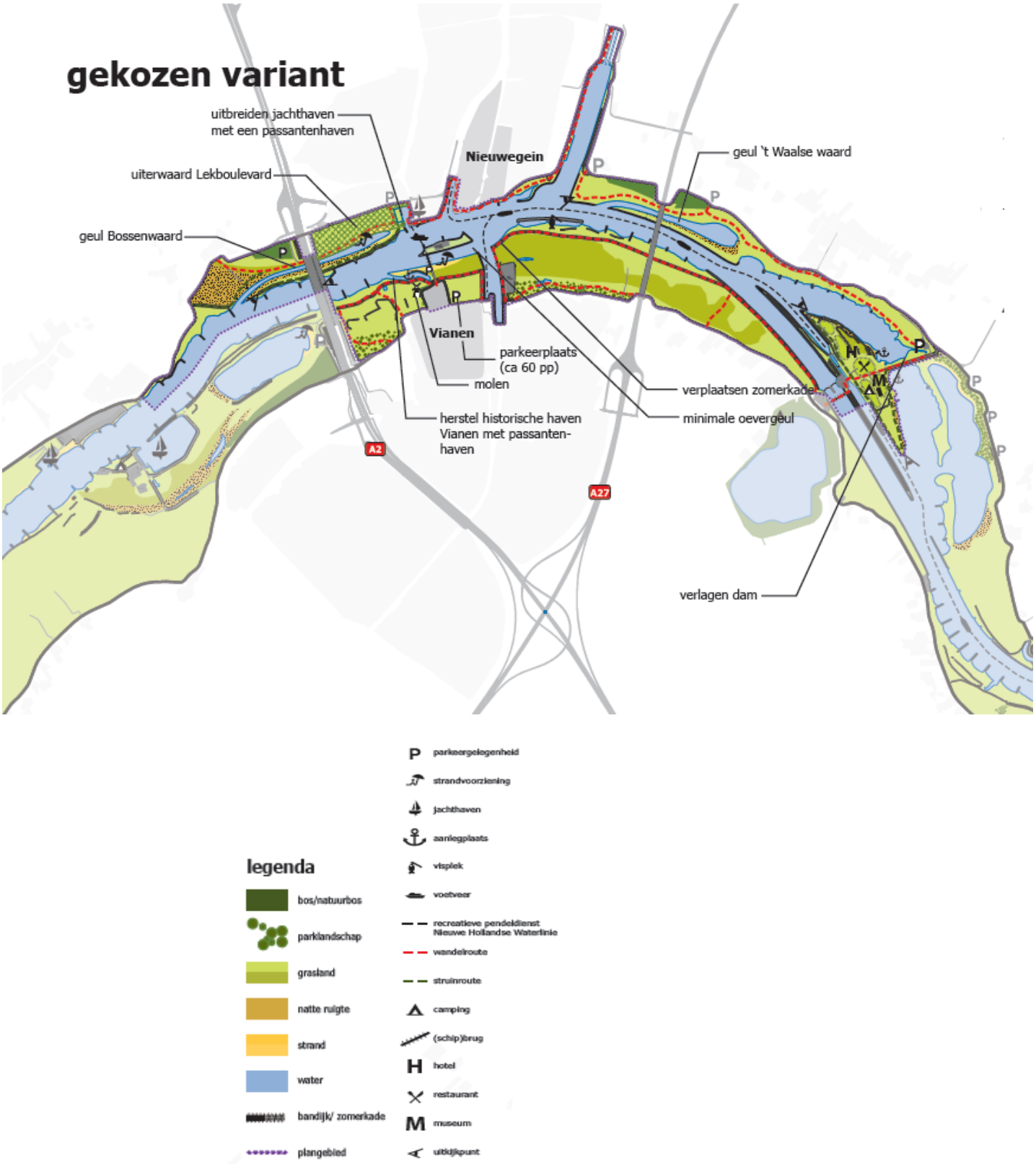

4.2 UITWERKING GEKOZEN VARIANT PER DEELGEBIED

Onderstaand wordt per deelgebied de uitwerking van de gekozen variant besproken.

Bossenwaard

In het deel ten oosten van de A2 (Lekboulevard) komt een oevergeul. Rond deze geul wordt natuur ontwikkeld en komen er mogelijkheden voor kleinschalige, extensieve recreatie. Er wordt gedacht aan wandelpaden, uitzichtpunten, herinrichting van de bestaande jachthaven met een passantenhaven en een klein strandje. In het gebied ten westen van de A2 staat voornamelijk natuurontwikkeling centraal, met daarbij beperkte recreatie.

Mijnsherenwaard / Pontwaard

In de Mijnsherenwaard / Pontwaard komt een oevergeul. Hoe groot deze geul wordt, of hierdoor de Ponthoeve op een eiland komt te liggen en of de geul in combinatie met het verlagen van de kades van het Merwedekanaal smaller wordt, wordt nog uitgezocht. Ook wordt de voormalige historische haven uitgegraven en in ere hersteld. De rest van de uiterwaard zal natuurgebied worden in combinatie met een aantal recreatieve voorzieningen. Er wordt gedacht aan een café/restaurant, het plaatsen van een molen, de aanleg van een aantal camperparkeerplaatsen en een klein strandje. Ook wordt er nog gezocht naar een locatie voor een parkeerplaats. De aanlegsteiger voor de veerverbinding met Nieuwegein blijft gehandhaafd.

Vianense uiterwaard

De Vianense uiterwaard wordt geheel ingericht als natuurgebied. De mogelijkheden voor recreatie liggen op het gebied van wandelen en vissen. Het gedeelte dichtbij de winterdijk wordt opgehoogd en ingericht als parkbos.

't Waalse waard

Er komt een oevergeul (eenzijdig aangetakt) in 't Waalse waard. Verder wordt het gebied ingericht en beheerd als nieuw natuurgebied, met mogelijkheden voor extensieve recreatie (wandelen, vissen).

Stuweiland Hagestein (Ossenwaard)

De toegangsdam vanuit Houten naar het Stuweiland wordt verlaagd, waardoor het water er gemakkelijker overheen kan stromen als dat nodig is. Bij zeer hoog water, als de stuwen en sluizen al geheel open staan, kan het water zodoende sneller weg. Deze situatie zal zich beperkt voordoen: ongeveer 5 dagen per jaar. De bereikbaarheid van het stuweiland wordt gewaarborgd. Er komt een fiets- en voetverbinding vanuit Vianen naar het Stuweiland, zodat het eiland ook vanuit de zuidkant te bereiken is en er een nieuwe recreatieve verbinding ontstaat.

Honswijkerwaarden

In de Honswijkerwaarden worden geen specifieke riviermaatregelen genomen. In deze uiterwaarden zal natuurontwikkeling komen met zeer beperkte recreatieve mogelijkheden.

Uiterwaard Hagestein

In de uiterwaard Hagestein worden geen specifieke riviermaatregelen genomen. In deze uiterwaard zal natuurontwikkeling komen met zeer beperkte recreatieve mogelijkheden.

4.3 OPTIMALISATIE GEKOZEN VARIANT

De in de vorige paragraaf gepresenteerde gekozen variant is de resultante van de SNIP 2A fase. In de SNIP 3 fase wordt deze variant verder geoptimaliseerd. De SNIP 3 fase is gestart in mei 2010. In de periode mei 2010-september 2010 wordt in een aantal cycli een uitwerking gemaakt van de gekozen variant. Deze geoptimaliseerde variant wordt vervolgens getoetst op MHW doelbereik, milieutechnische effecten en financiële haalbaarheid. De reikwijdte en het detailniveau van deze toetsing wordt in hoofdstuk 5 beschreven. Het is echter belangrijk om te realiseren dat het uiteindelijk een geoptimaliseerde versie is van de hiervoor gepresenteerde gekozen variant die getoetst wordt. Met het oog op de dynamiek van het proces is in deze Notitie R&D volstaan met het presenteren van de gekozen variant als resultante van de SNIP 2A fase.

4.3.1 INRICHTINGSVARIANT

De geoptimaliseerde variant wordt in het MER nader uitgewerkt. Deze variant wordt vervolgens getoetst op basis van het beoordelingskader dat in hoofdstuk 5 wordt gepresenteerd.

4.3.2 UITVOERINGSVARIANT

Op het moment dat de definitieve inrichtingsvariant (het ontwerp) is getoetst en vastgesteld door de Stuurgroep, worden verschillende uitvoeringsvarianten in beeld gebracht. Deze uitvoeringsvarianten hebben betrekking op de wijze van uitvoering. Denk daarbij aan aanlegperiode (welk seizoen), tijdsduur (alles in één jaar of verspreid over meerdere jaren) en transportwijze (alles per boot of via de weg). Vervolgens worden deze uitvoeringsvarianten in de milieueffectrapportage opnieuw beoordeeld basis van het beoordelingskader dat in hoofdstuk 5 wordt gepresenteerd.

HOOFDSTUK 5 Reikwijdte en Detailniveau

5.1 REIKWIJDTE

De reikwijdte van het MER heeft betrekking op twee aspecten:

1. het gebied waar het MER betrekking op heeft.
2. de ontwikkelingen binnen dat gebied waarvan de effecten in het MER beoordeeld gaan worden.

5.1.1 GEBIED

Projectgebied MER

Het projectgebied van het MER bestaat per gemeente uit de volgende deelgebieden:
Nieuwegein/IJsselstein: Bossenwaard en Waalse Waard.
Vianen: Mijnsherenwaard, Pontswaard, de Vianense Waard en de toegangsdam tot Stuweiland Hagestein.
Voor deze gebieden zal een PIP opgesteld worden en is een wijziging in ruimtelijke bestemming voorzien.

Plangebied

Het plangebied bestaat uit dezelfde deelgebieden als het projectgebied MER, uitgebreid met:

- Houten: Honswijkerswaarden.
- Vianen: Uiterwaard Hagestein.

Voor deze gebieden wordt in het kader van het Ruimte voor de Lek project een ontwerp en inrichtingsvisie opgesteld.

Het MER heeft betrekking op het projectgebied. De delen van het plangebied die dus buiten het projectgebied vallen zijn geen onderdeel van het MER. Alle relevante ontwikkelingen binnen het projectgebied worden beoordeeld, inclusief de externe werking van deze ontwikkelingen buiten het projectgebied. Een voorbeeld hiervan is de beoordeling van het eventueel optreden van een kwelbezwaar in de woonwijk De Hagen in Vianen ten gevolge van de ontwikkelingen in de Vianense Waard. Deze wijk is weliswaar buiten het projectgebied gelegen, maar de effecten van ontwikkelingen in het projectgebied op dit gebied worden wel beoordeeld.

Op kaart Afbeelding 5.3 is zowel het projectgebied als het plangebied afgebeeld, met bijbehorende topografische verwijzingen.

Afbeelding 5.3

Plan- en projectgebied Ruimte voor de Lek

Projectgebied

Legenda

Rode lijn: Plangebied

Paarse lijn: Projectgebied MER

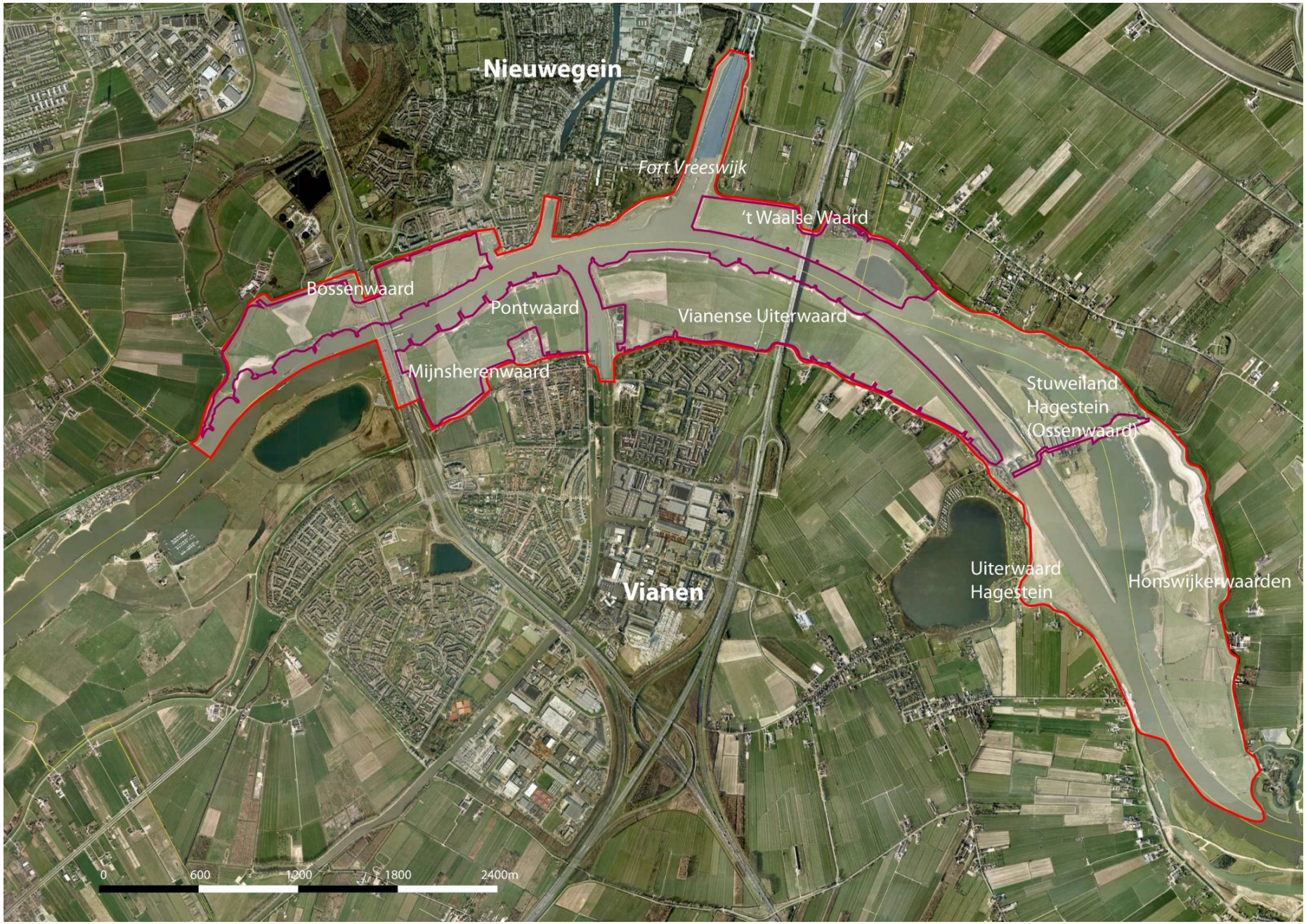

5.1.2 ONTWIKKELINGEN

In het projectgebied zijn een aantal ontwikkelingen voorzien in het kader van het Ruimte voor de Lek project. In de volgende paragraaf zijn deze ontwikkelingen als elementen per deelgebied benoemd.

5.1.3 TE BEOORDELEN ELEMENTEN

In de gekozen variant uit hoofdstuk 4 zijn per deelgebied een aantal elementen benoemd die in het MER beoordeeld zullen worden.

Bossenwaard
Ten westen van de A2:
Natuurontwikkeling met ruimte voor beperkte recreatie.
Ten oosten van de A2:
Realisatie oevergeul
Extensieve recreatie, zoals: wandelpaden, uitzichtpunten, een strandje en herinrichting van de bestaande jachthaven en passantenhaven.

Mijnsherenwaard/Pontwaard
Realisatie oevergeul
Herstel van de voormalige historische
De rest van de uiterwaard wordt natuurgebied in combinatie met een aantal recreatieve voorzieningen zoals: de aanleg van een passantenhaven (10 tot 15 ligplaatsen), het plaatsen van een molen, de aanleg van een aantal camperparkeerplaatsen en een klein strandje. Ook wordt er nog gekeken naar de mogelijkheden voor een parkeerplaats.

Vianense uiterwaard
De Vianense uiterwaard wordt ingericht als natuurgebied.
Extensieve recreatie op het gebied van wandelen en vissen.
Het gedeelte dicht bij de winterdijk wordt opgehoogd en ingericht als parkbos.

't Waalse Waard
Realisatie oevergeul
Het gebied wordt ingericht en beheerd als nieuw natuurgebied, met mogelijkheden voor extensieve recreatie (wandelen, vissen).

Toegangsdam tot Stuweiland Hagestein
De toegangsdam vanuit Houten naar het Stuweiland wordt verlaagd.
Er komt een fiets- en voetverbinding vanuit Vianen naar het Stuweiland, zodat het eiland ook vanuit de zuidkant te bereiken is en er een nieuwe recreatieve verbinding ontstaat.

5.1.4 AUTONOME ONTWIKKELINGEN

In het milieueffectrapport worden de autonome ontwikkelingen beschreven. Dit zijn ontwikkelingen die los staan van de voorgenomen activiteit waarop deze Notitie R&D betrekking heeft. De effecten van deze ontwikkelingen worden in het MER dan ook niet op zichzelf beoordeeld. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de op dit moment bekend zijnde autonome ontwikkelingen. Dit overzicht wordt in het MER verder aangevuld.

De autonome ontwikkelingen en de huidige situatie vormen samen de referentiesituatie voor de vergelijking van milieueffecten.

Deelgebieden

Bossenwaard

In de Bossenwaard vindt in de komende jaren de herstructurering en ontwikkeling van de Lekboulevard Hoog Zandveld Centrum plaats. Het project zal in de komende jaren worden uitgevoerd. In het binnendijkse gebied nabij de Lekboulevard zullen 81 nieuwe woningen worden gerealiseerd.

't Waalse Waard

Aangrenzend aan 't Waals Waard is sprake van verruiming van het Lekkanaal.
Aanleg 3e kolk bij Beatrixsluizen.
De Beatrixsluis vormt een knelpunt voor een vlotte en veilige verkeersafwikkeling. Recente vervoersgegevens laten een sterkere stijging van het goederenvervoer over het Lekkanaal zien dan verwacht, waardoor reeds in 2017 een knelpunt zal optreden in plaats van in 2020. Er is sprake van capaciteitsvergroting van de Beatrixsluis in combinatie met verbreding en verdieping van het Lekkanaal.

Andere (PKB-)projecten in de omgeving

De volgende ontwikkelingen vinden plaats buiten het projectgebied. Deze ontwikkelingen niet relevant voor het MER. Omdat ze grenzen aan, of liggen in het plangebied worden ze wel benoemd.

Honswijkerwaard

In de Honswijkerwaard en dan in het bijzonder het deel oostelijk van de zandwinplas tot aan Fort Honswijk wordt een recreatiegebied ontwikkeld voor intensieve recreatie. Een plas onder de noemer 't Waal wordt in de uiterwaarden gecreëerd. Het terrein is open aan de waterkant en heeft een strand. Het toekomstige beheer van het gebied zal door Staatsbosbeheer worden vorm gegeven.

Dijkverbetering Vianen-Culemborg

Aansluitend aan het plangebied wordt door het Waterschap Rivierenland gewerkt aan de dijkverbetering Vianen – Culemborg, ook wel 'Culemborg aan de Lek' genoemd. Deze maatregelen (dijkverbeteringen) zijn al meegenomen in de opgave van Ruimte voor de Lek Vianen-Hagestein.

Regionaal Structuurplan 2005 – 2015

In het uitvoeringscontract Vianen van het Regionaal Structuurplan 2005 – 2015 worden de volgende relevante projecten genoemd:

1. Recreatieve versterking en herinrichting van de Heerewaarden.
2. Langzaam verkeer verbinding Vianen-Hagestein-Plas Everstein.
3. Restauratie casco en terrein fort Everdingen (Nieuwe Hollandse Waterlinie).

Verbreding A27

Door het knooppunt, en de nabijgelegen Lekkruisingen van de A2 als de A27 ontstaan vaak files op de snelwegen rond Vianen. In de toekomst zal als onderdeel van de verbreding van de A27 ook de Lekbrug in de A27 worden vervangen.

5.2 DETAILNIVEAU

Het detailniveau van het MER sluit aan bij het detailniveau van het PIP. Om tot het detailniveau van het PIP te komen wordt een Nota van Uitgangspunten opgesteld. Op het moment van schrijven van deze Notitie R&D is de Nota van Uitgangspunten nog niet geschreven.

Het detailniveau van het PIP wordt bepaald door:
Rijkswaterstaat (RWS) wil zekerheid dat de doelstelling, een realisatie van minimaal 8 centimeter MHW-verlaging wordt gerealiseerd.
Burgers en belanghebbenden willen zekerheden: waar wordt wat gerealiseerd en wanneer? Indien grondonteigening nodig is, dient het besluit voldoende concreet te zijn.

5.3 BEOORDELINGSKADER

De effecten in het MER worden in principe kwantitatief bepaald, daar waar niet anders mogelijk of niet zinvol zullen de effecten kwalitatief, op basis van *expert judgement*, bepaald worden.

Tabel 5.3
Beoordelingskader

Thema	Aspect	Beoordelingscriterium
Rivier	Veiligheid	Verandering Maatgevende Hoogwaterstand
		Robuustheid en stabiliteit van het ontwerp
		Dwarsstroming bij in- en uitstroming van geulen in relatie tot scheepvaart
	Beheer en onderhoud	Wijziging beheer en onderhoud van het zomer- en winterbed en zwaaikom als gevolg van aanzanding of erosie
		Duurzaamheid
Waterkering	Waterkering	Stabiliteit van de dijk in relatie tot de ondergrond en afstand geul
		Aantal vreemde elementen in/aan de dijk
Ruimtelijke kwaliteit	Gebruikskwaliteit	Bijdrage groen/blauw stadsrandgebied
		Bijdrage aan recreatie
		Relatie binnendijks gebied en rivier
	Belevingskwaliteit	Verandering van het landschapsbeeld/robuuste structuur
	Toekomstkwaliteit	Verandering beleving rivierdynamiek
		Verandering beheer van de ruimte
Cultuurhistorie en archeologie	Geomorfologie	Aantasting aardkundig waardevolle gebieden en objecten
	Cultuurhistorie	Aantasting cultuurhistorisch waardevolle elementen en/of gebieden
	Archeologie	Aantasting archeologisch waardevolle elementen en/of gebieden
Bodem / grond	Bodemverontreiniging	Hoeveelheid wel/niet te vergraven hoeveelheid (m^3)
	Conventionele explosieven	Het risico op aantreffen van explosieven
	Mogelijkheden voor delfstoffenwinning	Vrijkomen van klei en zand
	Depotruimte	Beslag op bestaande depotruimte
Water	Grondwater	Invloed op kwel/wegzijging
		Invloed afwatering peilvak

Thema	Aspect	Beoordelingscriterium
		Invloed ontwatering landbouw
		Grondwaterkwaliteit
	Oppervlaktewater	invloed afvoercapaciteit van het watersysteem
		Oppervlaktewaterkwaliteit
Natuur	EHS	Tijdelijk effect op natuurwaarden in EHS
		Lange termijn effect op natuurwaarden in EHS
	Beschermde- en Rode lijst soorten	Tijdelijk effect op beschermde – en Rode Lijst soorten
		Lange termijn effect op beschermde- en Rode Lijst soorten
Gebruiksfuncties	Wonen en werken	Verlies woonfunctie in plangebied
		Verandering van kwaliteit leefomgeving (o.a. kwel)
		Invloed op gebouwen (o.a. funderingen, kelders, kruipruimtes, etc.)
	Landbouw	Optreden van nat- en droogschade
		Verandering areaal landbouwgebied
	Recreatie	Ontwikkeling recreatie mogelijkheden (recreatief uitloopgebied)
		Invloed op grondwaterstanden t.b.v. natuur
Verkeer en vervoer	Bereikbaarheid verkeer	Bereikbaarheid/afwikkeling van het verkeer tijdens aanlegfase
	Transport tijdens aanlegfase	Verkeersbewegingen tijdens aanlegfase
	Transport na realisatie	Verkeersbewegingen na realisatie
Geluid	Geluidsbelasting	Verandering op woningen en geluidsgevoelige bestemmingen tijdens aanlegfase
		Verandering op woningen en geluidsgevoelige bestemmingen na realisatie
Lucht	Luchtkwaliteit	Verandering concentraties fijn stof PM10 en stikstofdioxide NO2
Externe Veiligheid	Plaatsgebonden risico	Ligging PR 10-6 contour t.o.v. de referentiesituatie (kwalitatief)
	Groepsrisico	Verandering in het groepsrisico t.o.v. de oriëntatiewaarde i.v.m. recreatieontwikkeling

5.3.1 WIJZE VAN BEOORDELEN

De milieueffecten zijn, afhankelijk van het beoordelingscriterium, kwantitatief (indien mogelijk) of kwalitatief in beeld gebracht. De kwalitatieve scores, zijn bepaald op expert judgement op basis van de volgende schaal:

++ zeer positief ten opzichte van de referentiesituatie.
+ positief ten opzichte van de referentiesituatie.
0/+ lichte positief ten opzichte van de referentiesituatie.
0 neutraal.
0/- licht negatief ten opzichte van de referentiesituatie.
- negatief ten opzichte van de referentiesituatie.
- - sterk negatief ten opzichte van de referentiesituatie.

De referentiesituatie is neutraal gesteld (score nul). Indien het alternatief ten opzichte van de referentiesituatie positief of zeer positief scoort, dan zijn deze effecten aangeduid met respectievelijk + en ++. Indien het alternatief tot negatieve effecten leidt, dan zijn deze effecten aangeduid met - en - -, afhankelijk van de ernst en omvang van het betreffende effect.

HOOFDSTUK 6 Beleidskader en Vergunningen

6.1 BELEIDSKADER

Voor het beleidskader wordt verwezen naar hoofdstuk 2 (plankader) van het rapport 'Ruimte voor de Lek, variantenstudie' [3].

6.2 VERGUNNINGEN

Een conceptlijst benodigde vergunningen wordt gegeven door de werkgroep bevoegd gezag van 10 juni 2010.

Hoofdvergunningen

Tabel 6.4
Eerste vergunningen inventarisatie Ruimte voor de Lek, hoofdvergunningen

Vergunning	Wettelijk kader	Bevoegd gezag
Watervergunning	Waterwet	RWS, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden
Ontheffing Flora- en fauna	Flora- en faunawet	Minister van LNV
Ontgrondingenvergunning/melding	Ontgrondingenwet/ ontgrondingenverordening	Provincie Utrecht

Wabo-vergunning

Tabel 6.5
Eerste vergunningen inventarisatie Ruimte voor de Lek, Wabo-vergunningen

Vergunning	Huidig wettelijk kader	Bevoegd gezag
Kapvergunning	APV	Gemeente
Bouwvergunning	Woningwet	Gemeente
Sloopvergunning	Wro	Gemeente
Ontheffing PMV	PMV	Provincie Utrecht
Inrit- uitrit vergunning/ontheffing	APV	Gemeente
Monumentenvergunning	Monumentenwet	Minister OCW/ gemeente
Milieuvergunning/melding	Wet milieubeheer/Barim	Provincie/ gemeente
Aanlegvergunning	Wro	Gemeente

Overige vergunningen

Tabel 6.6

Eerste vergunningen inventarisatie Ruimte voor de Lek, overige vergunningen.

Vergunningen	Wettelijk kader	Bevoegd gezag
Melding Boswet	Boswet	Minister van LNV
Melding toepassen grond	Besluit bodem kwaliteit	Meldpunt
Ontheffing werken in Grondwaterbeschermings-gebied/waterwingebied	PMV	Provincie Utrecht
Verkeersbesluit (afsluiten weg)	APV/PV	Gemeente/provincie

Aan de hand van het ontwerp en het benoemen van activiteiten zal deze inventarisatie verder worden uitgewerkt.

Mogelijkheden tot coördinatie van de benodigde vergunningen

- Coördinatie vanuit de Wro (provinciale coördinatie regeling).
- De coördinatie onder de Wabo.
- Coördinatie onder de Waterwet?

HOOFDSTUK 7

Zienswijzen NR&D en advies Commissie m.e.r.

In dit hoofdstuk worden de zienswijzen en het advies van de Commissie voor de m.e.r. besproken. Het Bevoegd Gezag (provincie Utrecht) geeft in dit hoofdstuk aan hoe in het planproces met de zienswijzen en het advies moet worden omgegaan.

7.1 ZIENSWIJZEN

In reactie op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau zijn een aantal zienswijzen ingediend in Tabel 7.7 zijn de zienswijzen samengevat en heeft het Bevoegd Gezag (provincie Utrecht) aangegeven hoe in dit planproces wordt omgegaan met deze zienswijzen.

Tabel 7.7

	Samenvatting reacties insprekers	Antwoord provincie Utrecht
	Bewoners Buitenstad	
1	Wat de gevolgen zijn voor de bewoners van de Buitenstad aangaande de luchtkwaliteit, verkeersveiligheid en de invloed op de woningen ten gevolge van de toenemende verkeersdrukte door de geplande recreatie en horeca.	De gevolgen van het voorgenomen maatregelen op de luchtkwaliteit in het projectgebied wordt onderzocht. Voor wat betreft de verkeerssituatie en invloed op woningen in de Buitenstad verzoekt BG aan IN om meerdere ontsluitingsvarianten te onderzoeken op gevolgen voor landschap, cultuurhistorie, natuur, geluid en trillingen lucht en verkeer.
2	Wat de gevolgen zijn voor de stabiliteit van de kade om de Buitenstad, bij hoge waterstanden, door de bouw van de molen.	Behoud dijkstabiliteit en invloed op kwel in algemene zin is een belangrijk criterium in het MER, IN zal haar voornemen integraal dienen te toetsen aan dit criterium.. De effecten van de aanleg van een molen in de uiterwaard en de vergravingen ten behoeve van de stroomgeulen zullen hierbij in beschouwing genomen dienen te worden.
3	Wat de gevolgen voor de stabiliteit van kade zijn, bij hoge waterstanden, door het graven van de diverse aan te leggen stroomgeulen en het versneld afvoeren van grote hoeveelheden water.	Zie punt 2
4	Wat de gevolgen van de diverse	zie punt 2

	Samenvatting reacties insprekers	Antwoord provincie Utrecht
	werkzaamheden zijn op de kade met betrekking tot kwel.	
5	Wat de gevolgen zijn voor de bewoners van de Buitenstad, als het bestemmingsplan gewijzigd word van landbouw naar recreatie.	Het MER wordt opgesteld ten behoeve van het provinciaal Inpassingsplan (PIP). De functiewijzigingen in het PIP dienen te worden beoordeeld in het MER
6	Welk natuurbeheer er het beste past binnen het EHS beleid en niet belastend is voor de Buitenstad. Kijk bij dit onderzoek naar een aan- en afrij route voor de landbouw machines die naar de pontwaard moeten via de leikade Merwedekanaal.	Naar verwachting heeft het beheer geen specifieke milieueffecten op de omgeving. Het MER zal daarom niet ingaan op de wijze van beheer. De afspraken over het beheer worden vastgelegd in een apart beheer- en onderhoudsplan.
7	Welke aanzuigende werking de vier aan te leggen camper plaatsen hebben. Wij denken hierbij aan het nodeloos af- en aanrijden van de diverse campers omdat de plaatsen vol zijn	Geef in het MER aan wat de verwachte verkeersaanzuigende werking is van de camperparkeerplaatsen en op welke wijze deze aanzuiging geminimaliseerd kan worden.
8	Welke veiligheidsverhogende maatregelen er vanuit het project ruimte voor de rivieren in het belang van de Buitenstad genomen worden en de eventuele gevolgen hiervan.	De veiligheidsverhogende maatregelen worden getoetst aan de doelstellingen voor het gehele gebied bij maatgevend hoogwater.
9	Wat de minimale afstand van de te bouwen molen moet zijn ten opzichte van de kade. Denk hierbij aan de keur van de dijk, waar binnen aan het Hoogheemraadschapvergunning moet worden gevraagd. En denk hierbij ook aan toekomstige versterkingen van de kade.	In het MER wordt dit niet onderzocht. Bij de vergunningverlening wordt hierop getoetst en nadere afspraken hierover gemaakt.
10	Wat de gevolgen zijn voor de rechten van de bewoners van de Buitenstad tengevolge van de bouw van de molen. Denk hierbij aan het molenbiotoop.	De molenbiotoop is een planologisch middel wat vastgelegd wordt in het provinciaal inpassingsplan. De molenbiotoop wordt gebruikt om de omgeving waarin de molen staat aan te duiden. Deze omgeving is van invloed op het functioneren van de molen. Een molenbiotoop kent een aantal elementen, waarbij de open ruimte en de vrije toegankelijkheid een grote rol spelen. Dit betekend concreet dat er binnen een straal van x meter geen begroeiing en bebouwing is toegestaan met een hoogte die groter is dan x meter, en dat de molenbiotoop alleen van toepassing is op

	Samenvatting reacties insprekers	Antwoord provincie Utrecht
		nieuwe objecten en dus niet op bestaande objecten.
11	Wat de gevolgen zijn voor het project ruimte voor de rivieren als de Ponthoeve wordt uitgekocht/onteigend en gesloopt. Zie advies 7. d van het Q-team.	In het MER wordt dit niet meegenomen, de mogelijke grondverwerving kent zijn eigen proces.
12	Wij vinden het belangrijk dat onderzocht welke positieve gevolgen het heeft, op de EHS, als er in het project ruimte voor de rivier geen ruimte is voor horeca.	In het MER worden de effecten op de EHS in beeld gebracht. Dit dient zowel voor de situatie met als de situatie zonder horeca beschreven te worden..
	G.A.J. Baars	
1	Verantwoording van het parkeren in de uiterwaarden t.o.v. parkeren bij eventuele horeca	Verantwoording van het parkeren vindt niet plaats in het MER. Vanuit beleid en EHS saldo benadering vindt de afweging hierover plaats.
2	Oppervlakte van de rivier is buiten het plangebied gehouden, terwijl de invloed van de ontwikkelingen op de rivier duidelijk merkbaar zijn en hun milieueffecten hebben.	In zijn algemeenheid geldt dat effecten van de activiteit (ook de effecten van de rivierverruimende maatregelen) zich buiten het projectgebied voor kunnen doen, dit gebied wordt het studiegebied genoemd. Voor de rivier geldt dat het plangebied voor het PIP en dus ook het MER breder begrensd is en de rivier daarmee bij het plangebied is getrokken.
3	Verzoek om het parkeren bij eventuele horeca buiten het plangebied te houden, danwel deze op dezelfde wijze te beoordelen als de overige parkeerplaatsen in de uiterwaard.	In het MER dienen de effecten van eventuele horeca onderzocht te worden. Uitgangspunt is dat op het terrein van de betreffende horeca wordt geparkeerd. In het provinciaal inpassingsplan (PIP) wordt geen speciale parkeervoorziening voor de horeca buiten deze locatie toegestaan. In het MER worden de effecten van de diverse parkeerplaatsen meegenomen.

7.2 ADVIES COMMISSIE MER

De commissie voor de milieueffectrapportage (verder te noemen Commissie) heeft op 18 augustus een veldbezoek gebracht aan het project Ruimte voor de Lek. Op 24 september is doorgesproken over het advies vanuit de Commissie op de concept notitie Reikwijdte en detailniveau.

Verwerking van het advies van de Commissie voor de m.e.r. dient te geschieden door in het MER:

- Extra aandacht te geven aan het voortraject en de gemaakte keuzes daarin (zie hoofdstuk 3).
- Extra aandacht te besteden aan de verkenning van de bandbreedte voordat gekomen kan worden tot de vaststelling van het voorkeursalternatief (VKA). Daarvoor moeten de varianten Natuur en Ruimtelijke kwaliteit verder uitgewerkt worden en kwalitatief beoordeeld op de milieueffecten. Hiermee worden de ontwerpkeuzes inzichtelijk gemaakt, waardoor de argumentatie van het vastgestelde VKA verstevigd wordt.
- Het advies uit de hoofdstukken bestaande milieusituatie en milieugevolgen (hoofdstuk 4), vergelijking van de alternatieven en varianten (hoofdstuk 5), leemte in kennis (hoofdstuk 6), evaluatieprogramma (hoofdstuk 7) en de samenvatting (hoofdstuk 8) dienen in het MER verwerkt te worden.
- Voor wat betreft de toetsing aan het doelbereik (zie hoofdstuk 4) wordt opgemerkt dat in het PKB Ruimte voor de Rivier uitgangspunten zijn opgesteld voor de veiligheidsdoelstellingen. Op deze uitgangspunten dient getoetst te worden, daarbij speciaal in te gaan op het garanderen van de benodigde beheerruimte.

De voorgestelde variant ‘optimale afstemming dijkversterkingsproject’ uit het advies van de Commissie voor de m.e.r. hoeft niet verder uitgewerkt te worden. In het voortraject is besloten dat de samenhang tussen beide projecten voor wat betreft de te halen opgave minimaal is. Het waterschap Rivierenland wordt nauw betrokken bij de inrichting van het gebied en is hierin ook bepalend voor wat betreft de vergunbaarheid. Daarnaast is inmiddels duidelijk dat het dijkversterkingsproject in beperkte vorm verder gaat, over de resterende opgave vindt nog afstemming plaats.

BIJLAGE 1 Literatuurlijst

1. Notitie: Overzicht mogelijke maatregelen Ruimte voor de Lek (januari 2008).
2. Ruimte voor de Lek, Rivierkundige Bouwstenen (juli 2008).
3. Ruimte voor de Lek, Variantenstudie (september 2008).
4. Notitie Reikwijdte en Detailniveau, concept versie 5.0 (september 2008).
5. Ruimte voor de Lek, Variantenstudie. Supplement: variant 4 (april 2009).
6. Bestuurlijke notitie Stuurgroep Ruimte voor de Lek (augustus 2009).
7. PKB Ruimte voor de Rivier, investeren in veiligheid en vitaliteit van het rivierengebied (september, 2006).

BIJLAGE 2 Advies Q-team

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

ruimte voor de rivier TEAM

Provincie Utrecht
t.a.v. dhr. J. Binnekamp
Postbus 80300
3508 TH Utrecht

Contactpersoon
Regina Collignon
Datum
29 oktober 2008
Ons kenmerk
RvdR/2008/1237

Doorkiesnummer
088 - 797 3021
Bijlage(n)
1
Uw kenmerk
-

Onderwerp
Advies Q-team m.b.t. het 3e bezoek aan de projecten de Honswijkerwaarden, stuweiland Hagestein, Hagesteinse Uiterwaard en Heerenwaard

Geachte heer Binnekamp ,

Bij deze ontvangt u het advies van het Q-team Ruimte voor de Rivier dat is opgesteld naar aanleiding van het 3e bezoek dat het team heeft gebracht aan de projecten de Honswijkerwaarden, stuweiland Hagestein, Hagesteinse Uiterwaard en Heerenwaard op 3 oktober 2008

Ik verzoek u om uw reactie binnen tien werkdagen schriftelijk aan mij kenbaar te maken. Tevens aan u het verzoek om in uw reactie, naast een reactie op hoofdlijnen, ook specifiek op de deeladviezen in te gaan.
Op basis van het advies en uw reactie zal de Programmadirectie Ruimte voor de Rivier een standpunt innemen. Dit standpunt zal ik u binnen tien werkdagen na binnenkomst van uw reactie toezenden.

Het Q-team heeft de intentie uw project tijdens de planstudiefase nog eenmaal te bezoeken. Ook na dit bezoek zult u het advies van de Programmadirectie ontvangen en om uw reactie gevraagd worden, waarna de Programmadirectie haar standpunt inneemt.

Postbus 20903
2500 EX Den Haag

T 070 - 36 17 925
E qteam@ruimtevoorderivier.nl

Kwaliteitsteam van
Ruimte voor de Rivier

Na het laatste advies zal het Q-team een eindoordeel geven over het nog in te dienen projectvoorstel (SNIP3); dit eindoordeel wordt al zwaarwegend meegenomen bij het advies van de Programmadirectie Ruimte voor de Rivier aan de Staatssecretaris V&W ten behoeve van de projectbeslissing.

Hoogachtend,
DE MINISTER VAN VERKEER EN WATERSTAAT,
Namens deze,
DE HOOFDINGENIEUR-DIRECTEUR,

Ir. I.J. de Boer

2

Postbus 20903
2500 EX Den Haag

T 070 - 36 17 925
E qteam@ruimtevoorderivier.nl

Kwaliteitsteam van
Ruimte voor de Rivier

Q-TEAM ADVIES N.A.V.
HET DERDE BEZOEK VAN 3 OKTOBER 2008
AAN DE HONSWIJKERWAARDEN,
STUWEILAND HAGESTEIN,
HAGESTEINSE UITERWAARD EN HEERENWAARD

Q-TEAM ADVIES N.A.V. HET DERDE BEZOEK VAN 3 OKTOBER 2008 AAN DE HONSWIJKERWAARDEN, STUWEILAND HAGESTEIN, HAGESTEINSE UITERWAARD EN HEERENWAARD

Op 3 oktober jongstleden, bracht het Q-team: *"Kwaliteitsteam Ruimte voor de Rivier"* het derde bezoek aan de Honswijkerwaarden, stuweiland Hagestein, Hagesteinse Uiterwaard en Heerenwaard; samen het project *Ruimte voor de Lek* genoemd. Het eerste bezoek was op 9 februari 2007. Daarna is het Q-team nog op twee momenten geïnformeerd over het project: op 26 oktober 2007 is een concept van het 'Ruimtelijk Kwaliteitskader Ruimte voor de Lek' gepresenteerd en op 21 december 2007 is met de projectleider gesproken over de stand van zaken. Het tweede projectbezoek was op 30 mei 2008 en had tot doel een advies te formuleren over de alternatieven die kort na het bezoek zouden worden voorgelegd aan de Stuurgroep. Na dit bezoek investeerde de projectgroep veel tijd en inzet om middels zes interactieve sessies en ontwerpateliers de mogelijke varianten verder uit te werken en om een achtergronddocument te maken met een verantwoording van de gemaakte keuzen in het traject naar SNIP2A.

Vooraf
Het Q-team beschikte over de volgende plandocumenten: (1) Ruimte voor de Lek: Varianten en voorkeur, bestuurlijke notitie,10 september 2008; (2) Ruimte voor de Lek: SNIP2A, Het proces van totstandkoming, 25 september 2008 en (3) Ruimte voor de Lek, Variantenstudie, september 2008. Opgemerkt dient te worden dat het Q-team niet volledig op de hoogte is (en kan zijn) van alle informatie rond het project. Het advies is gebaseerd op informatie uit de belangrijkste documenten en op wat gezien en gehoord is gedurende het projectbezoek. Het kwaliteitsteam waardeert wederom de open sfeer en het collegiale karakter van het bezoek.

Het project zit kort voor de indiening van het Voorkeursalternatief. Het Q-team geeft graag een extra advies, het derde voor de SNIP2A fase. Dit derde advies focust vooral op het geven van handvatten voor het zo scherp mogelijk krijgen van de alternatieven en het vormgeven van het Voorkeursalternatief.

Hoofdpunten van advies
Q-teamadviezen en reacties
Waar het Q-team bij het tweede bezoek moest constateren dat helaas aan het eerste advies geen uitvoering was gegeven, liggen de zaken nu anders. Het Q-team is verheugd dat het projectteam het laatst gegeven advies op veel punten heeft gevolgd. Het projectteam is uitgebreid met de gevraagde disciplines wat heeft geleid tot een enorme inhoudelijke stap vooruit. Vooral wat betreft de ontwikkelingsstrategie voor natuur is dit heel duidelijk. Dit geldt echter niet voor de mogelijke stedelijke ontwikkelingen. Hier is duidelijk nog een stap verder noodzakelijk om helder te krijgen wat nu precies de huidige kwaliteiten zijn en wat het stedelijke programma aan extra kwaliteiten kan bieden. Het Q-team adviseert het team ook in

2

zijn nieuwe samenstelling het gehele traject naar SNIP3 in stand te houden. De complexiteit van de opgave vraagt daar nadrukkelijk om.

Ondanks het verzoek van het Q-team om meerdere rivierverruimende maatregelen te onderzoeken, constateert het Q-team dat de initiatiefnemer blijft uitgaan van een uiterwaardvergraving in de vorm van een oevergeul. Het Q-team kan dit begrijpen vanwege zwaarwegende – technische en maatschappelijke – bezwaren tegen alternatieven met een nevengeul. De toename aan binnendijkse kwel wordt als een onoverkomelijk bezwaar gezien. Dit laat onverlet dat het Q-team blijft adviseren het 'opruimalternatief' (zie vorig advies) te onderzoeken en de mogelijkheden daarvan in het vervolg van de planstudie mee te nemen.

Nu het probleem van de kwel zo sterk de discussie bepaalt en er om die reden alternatieven worden uitgesloten is het Q-team van mening dat dit besef van kweldreiging ook tot binnendijkse aanpassingen moet leiden. Een mogelijke woningbouwlocatie ten oosten van Vianen is vragen om moeilijkheden. Zeker als er op de laagste plekken op conventionele wijze gebouwd wordt. De tijden dat men dacht alle natuurdreigingen compromisloos met louter technische middelen te kunnen oplossen liggen achter ons.

Hoewel de notitie over de procesgang helder is, geeft ze vooral inzicht in het doorlopen proces en minder in de inhoudelijke discussie en argumenten die daarin een rol hebben gespeeld. Ook de hoeveelheid achtergronddocumenten valt op. Het Q-team benadrukt het belang van een zelfstandig plandocument voor SNIP2A dat in woord en beeld steeds de kansen, de knelpunten en de gemaakte keuzen aangeeft. De planstudiefase behoort te worden afgesloten met een heldere afweging van de keuzes die zijn gemaakt zowel wat betreft de veiligheid als de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Een dergelijk document, waar vroeg in de planstudiefase aan zou moeten worden begonnen, is onmisbaar voor een inzichtelijke toetsing. Het is onontbeerlijk in de communicatie met en tussen de bestuurlijke partijen. Ook voor de bewoners en gebruikers is het goed om alle overwegingen en beslissingen op een rij te zetten.

Verder heeft het Q-team nog geen duidelijk beeld van de 'winst' voor de dijkverbeteringen indien een taakstelling van ca. 20 cm. zou worden gehaald. Bij de presentatie werd aangegeven dat dit een behoorlijke besparing zou opleveren op de dijklengte waar nog verbeteringen nodig zouden zijn. Waar echter nog dijkverbeteringen nodig blijven en welke vorm deze krijgen is niet duidelijk. Het Q-team pleit er daarom voor dat in het traject ná SNIP2A en vóór SNIP3 die duidelijkheid er wel komt. Dat vraagt een goede afstemming in de planprocessen tussen beide riviermaatregelen zodat de SNIP3 beslissing van Ruimte voor de Lek minstens aan een SNIP2A beslissing van de dijkverbeteringen wordt gekoppeld.

Varianten
Variant 1 is volgens het Q-team geen optie. In feite is het geen volwaardig alternatief omdat niet is onderzocht wat de ruimtelijke kwaliteit is bij realisering. Het voldoet daarmee niet aan de ruimtelijke kwaliteitsdoelstelling van de PKB en is in de ogen van het Q-team dus ook geen terugvaloptie zoals wordt voorgesteld. Het Q-team signaleert hierbij dat de in de bestuursovereenkomst opgenomen variantenreeks het project nog parten speelt. In alle varianten hoort de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit te worden aangegeven.

Varianten 2 en 3 zijn beide uitwerkingen van de keuze een uiterwaardvergraving met een oevergeul uit te voeren. Deze oevergeul heeft in beide varianten dezelfde ligging en vorm. De

verschillen zitten in het beoogde programma van eisen. Bij 2 is dat voornamelijk natuur; bij 3 wordt een mix van natuur, recreatie en stedelijke functies (vooral wonen) voorgesteld.
Variant 2 scoort naar de mening van het Q-team het hoogst. Een helder concept; gebaseerd op een samenhangende 'groene' zone aan weerszijden van de Lek waar natuur de boventoon voert met op een paar plekken extensieve recreatie. De samenhang tussen de uiterwaarden, die onderling een groot verschil in natuurvariatie krijgen, wordt door het Q-team hoog gewaardeerd. Het kan echter pas een echte kwaliteitsslag opleveren voor het plangebied indien het ook meer te bieden zou hebben als stedelijk uitloopgebied.
Variant 3 blijft steken in een model waar op meerdere plekken een stedelijk programma met woningbouw en verschillende recreatieve voorzieningen, zoals horeca en jachthavens wordt neergelegd. Een goede afweging wat dit voor kwaliteitswinst oplevert en waarom precies op die plaatsen wordt hier duidelijk gemist. In het algemeen wordt voor Variant 3 een visie gemist op het uiteindelijke karakter van het gebied. Wordt het een stedelijk uitloopgebied met simpele voorzieningen als dagrecreatie of meer een regionaal recreatiegebied met veel gebouwde voorzieningen voor verblijfsrecreatie? Het Q-team wijst er op dat het gebied thans al een aantal voorbeelden kent van niet goed ingepaste voorzieningen (zie het pleidooi voor een 'opruimalternatief' uit het vorige advies).

Het Q-team ziet drie hoofdpunten in zijn advisering om voor de indiening van het project voor een SNIP2A-beslissing de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit op een zo hoog mogelijk niveau te krijgen:

- Houd de helderheid van het concept van Variant 2. vast. Optimaliseer de natuurontwikkeling aan de noordkant van de Lek.
- Maak in Variant 3 een duidelijke keuze uit de uiteenlopende mogelijkheden en initiatieven. Kies die stedelijke toevoegingen die een duidelijke meerwaarde hebben voor de ontwikkeling van het plangebied.
- Houd het nieuwe projectteam in stand; ook in het traject naar SNIP3. Het heeft nu al zijn waarde bewezen en kan dit blijven doen voor het vormgeven van de Voorkeursvariant maar ook bij het opstellen van de Structuurvisie.

Varianten
Het Q-team ziet de ontwikkeling van een ruimtelijke strategie die een gepast antwoord geeft op de blijvende stedelijke druk in de regio als belangrijkste opgave voor het plangebied. Dit zal in de Structuurvisie centraal moeten staan. Bij een door de provincie Utrecht en de regio getrokken integrale gebiedsontwikkeling zal de provincie Zuid Holland ook een rol moeten krijgen. Een integrale gebiedsontwikkeling vraagt om slim meekoppelen, inpassen of afwijzen van stedelijke functies. Als voorkeursvariant ziet het Q-team als vertrekpunt het heldere contrast uit Variant 2 tussen de uiterwaarden enerzijds en de stad anderzijds. De u itdaging is om de natuurrijke uiterwaarden ook als stedelijk uitloopgebied te laten fungeren. Hiertoe is een goede selectie van de stedenbouwkundige ingrepen nodig die het gebied aantrekkelijk maken voor de stedeling, maar toch het contrast in stand houdt of zelfs versterkt. Het stedelijke programma kan opgevat worden als onderdeel van een 'rivierpark' of 'uiterwaardenlandschap'. Dit kan in Variant 3 worden getoond. Het is ook goed denkbaar om twee varianten naast variant 2 op te stellen: een variant als 2 met recreatiemogelijkheden en een variant als 2 met én recreatie én vormen van verstedelijking.

Het Q-team vindt het informele gebruik van de uiterwaarden waardevol maar constateert dat in de afgelopen decennia ook allerlei stedelijke functies vaste vormen hebben aangenomen, vergelijk de campings of de rioolwaterzuiveringsinstallatie. Deze leveren lang niet altijd een

bijdrage aan de kwaliteit van het gebied. Dit proces zal de komende decennia doorgaan als nu niet een nauwkeurige afweging gemaakt wordt van wat wel en niet kan. Met een goede detaillering van de overgangen tussen de bestemmingen en de toegankelijkheid kan veel leed achteraf worden bespaard. Onderken de lastige opgave om verrommeling te saneren waar dat nodig is en het informele gebruik te koesteren waar dat waardevol is. De strategie van het uitwerken van gebiedsonderdelen die de projectgroep hanteert onderschrijft het Q-team mits de overkoepelende strategie van een samenhangende groenstructuur en het contrast met het stedelijk gebied sturend is en blijft.

Advies 1:
Zoek het beste ruimtelijke perspectief om de blijvende stedelijke druk in goede banen te leiden. Zet voor de maatregel in op een mooi en sterk contrast tussen groen en rood als leidend beginsel van de Structuurvisie en de Voorkeursvariant. Onderzoek waar de balans doorslaat van prettig informeel gebruik naar storende verrommeling. Zoek naar pakkende beelden en benamingen.
Advies 2:
Neem de drie varianten nog eens goed onder de loupe. Betrek daarbij de 'opruimvariant' uit het eerdere advies van het Q-team. Schrap Variant 1 of herformuleer deze met ook kwalitatieve verbeteringen. Houd vast aan de scherpe opzet van Variant 2 en onderzoek nog naar verbeteringen aan de noordkant van de Lek. Een suggestie is de Bossenwaard ter plaatse van de Lekboulevard landschappelijk en ecologisch te verbijzonderen. Onderzoek op welke wijze dat het best kan. De potentie van het gebied is groot: zowel bos als bijzonder grasland behoort hier tot de mogelijkheden. Zoek in Variant 3 naar een optimalisatie van de verweving van groen met stedelijke functies. Dat kan in de ogen van het Q-team het beste gebeuren in de vorm van een doorwerking van variant 2 met daarbij een sterker accent op het functioneren als 'stedelijke uitloopgebied' en in een doorwerking van variant 2, waarbij ook recreatieve en stedelijke functies geïntegreerd worden.
Advies 3:
Laat het, nu met de juiste disciplines uitgebreide, projectteam intact. Zet dit in voor de Structuurvisie en de Voorkeursvariant en voor het traject naar SNIP3.
Advies 4:
Houd de integrale benadering goed in beeld. Onderzoek wat de rol moet zijn van de provincie Zuid Holland. Let scherp op de afstemming met de dijkverbeteringsmaatregelen en breng daarbij in welke overblijvende keuzes de voorkeur verdienen.

Overige adviezen
De korte en de lange termijn
De inrichting van het gehele plangebied, de relaties met de binnendijkse gebieden en de vele complexe opgaven van de vijf deelgebieden zal – los van de rivierkundige ingrepen - een lange periode in beslag nemen. In het gebied zijn verschillende functies die nog een transformatie waard zijn; denk in ieder geval aan de afvalwaterzuiveringsinstallatie. In de Structuurvisie behoort een inventarisatie en waardering van deze functies opgenomen te worden, plus een ontwikkelingsstrategie. Realisatie van het complete perspectief zal wellicht pas op langere termijn aan de orde zijn. De ontwikkelingsstrategie met een onderscheid in transformaties op de korte- of de lange termijn zorgt er voor dat er een helder en integraal perspectief is. De maatregelen die nu uitgevoerd worden passen in het perspectief en sluiten kansen inhet vervolg niet uit.

Advies 5:
Stel een wervende ontwikkelingsstrategie op voor het buitendijkse gebied en maak daarbij een onderscheid tussen transformaties die op korte termijn gerealiseerd kunnen worden en ingrepen die pas op langere termijn kunnen of moeten plaatsvinden.

Gevaarlijke stoffen scheepvaart
De drukke scheepvaart op de route tussen Rotterdam en Amsterdam met veel gevaarlijke stoffen, passeert het plangebied via de Lek en het Lekkanaal. Het vervoer van gevaarlijke stoffen over water tussen Amsterdam en Rotterdam door het plangebied zal in de toekomst alleen maar intensiever worden. Volgens het Q-team vraagt dit inzicht in de belemmeringen die dat kan (gaan) opleveren voor het realiseren van de beoogde stedelijke functies.
Advies 6:
Onderzoek de ruimtelijke belemmeringen die het vervoer van gevaarlijke stoffen over water kan opleveren voor de planrealisatie.

Cruciale details
In dit stadium is het al nodig dat er een beeld wordt gevormd van planuitwerkingen die later zeer bepalend kunnen zijn voor de waardering van de nieuwe situatie. De ervaring van het Q-team bij andere maatregelen leert dat er vroeg over de detailleringen moet worden nagedacht; hoe kan het goed vorm worden gegeven en tegen welke prijs?
Advies 7:
Het Q-team vraagt aandacht voor een ontwerpslag naar het detailniveau, om te voorkomen dat het later toch heel anders en kwalitatief minder goed wordt en om te voorkomen dat er uiteindelijk geen geld en tijd is om naar een evenwaardige en betaalbare optie te zoeken. Het Q-team wijst op voorhand op de volgende vier zaken:
a. De vormgeving van de geleidedammen. Zet in op een natuurlijk, groen beeld. Het is vanwege de eisen van de rivierbeheerder een lastige opgave daar in te slagen. Bekijk of hier mogelijkheden liggen voor innovaties in bekledingsmogelijkheden.
b. De Buitenstad. Het afzomen met bomen van de rafelige achterkanten is een eerste goede stap; later zijn er wellicht nog kleine ingrepen met afrondende nieuwbouw denkbaar.
c. Het tracé van de binnenhaven van Vreeswijk naar de dijk is een cruciaal onderdeel in de beleving van 'binnen naar buiten'. Ontwerp een gedetailleerde reeks buitenruimten tot aan de dijk voorbij het viaduct van de A2.
d. De inrichting van het eiland dat ontstaat aan de oostkant van de Pontswaard (eiland van dhr. Baas) vraagt een goede sturing. De kans dat het mis gaat is groot als particuliere ontwikkelingen hun eigen weg zoeken. Onderzoek daarom ook de mogelijkheden de eigenaren uit te kopen.

Tot slot
Het Q-team waardeert de resultaten die nu zijn bereikt en heeft het vertrouwen dat met inzet van de in mei 2008 gevormde projectgroep het traject naar SNIP2A succesvol kan worden afgesloten. Als er daarna niet op deze inzet wordt bezuinigd is uiteindelijk een aantrekkelijk

projectvoorstel SNIP3 binnen bereik: een mooie riviermaatregel op korte termijn en een integrale gebiedsontwikkeling op langere termijn. Tenslotte gaat het er hier om de rivier meer ruimte te geven en een goede balans te vinden tussen landschappelijke kwaliteiten en vormen van stedelijk gebruik.

Namens het Q-team,
Namens Yttje Feddes, Rijksadviseur voor het landschap,

Maurits de Hoog, plaatsvervangend voorzitter,
8 oktober 2008

7

BIJLAGE 3 Advies Commissie m.e.r.

1. Hoofdpunten van het MER

De provincie Utrecht wil met het project *Ruimte voor de Lek* uitvoering geven aan een van de maatregelen uit de Planologische kernbeslissing (PKB) *Ruimte voor de Rivier*. In de omgeving van Vianen/Nieuwegein en het stuwcomplex Hagestein wil de provincie hiertoe rivierverruimende maatregelen nemen. Voor dit project wordt een provinciaal inpassingsplan opgesteld. Voor de besluitvorming over dit plan wordt de procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen. Provinciale Staten van Utrecht zijn bevoegd gezag voor deze procedure.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')[1] beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval de volgende informatie moet bevatten:

- een beschrijving van de keuze tussen de varianten in het SNIP 2A besluit en de milieugevolgen die aan die keuze ten grondslag hebben gelegen;
- een beschrijving van de afstemming met de aanliggende dijkversterkingsprojecten voor wat betreft doelbereik, procedure en uitvoering;
- een beschrijving van de vergravingen bij de verschillende alternatieven en varianten en welke gevolgen deze vergravingen hebben voor de hydrologie en de sedimentatie- en erosieprocessen;
- onderscheidende varianten op het gebied van hoogwaterbescherming, ruimtelijke kwaliteit (waar onder landschap en cultuurhistorie) en natuur;

Het MER moet een duidelijke samenvatting bevatten die representatief is voor het MER en geschikt is voor publiek en bestuurlijke besluitvorming.

In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie bouwt in haar advies voort op de notitie Reikwijdte en Detailniveau (R&D). Dat wil zeggen dat in dit advies niet wordt ingegaan op de punten die naar de mening van de Commissie in de startnotitie voldoende aan de orde komen.

2. Achtergrond en doelen

2.1 Achtergrond

Het project *Ruimte voor de Lek* wordt uitgewerkt binnen het *Spelregelkader Natte Infrastructuurprojecten* (SNIP). Binnen dit kader worden drie fasen onderscheiden, de verkenningsfase, de planstudiefase en de realisatiefase. *Ruimte voor de Lek* bevindt zich in de planstudiefase. Binnen de planstudiefase zijn 2 beslismomenten te onderscheiden, het SNIP 2A besluit en het SNIP 3 besluit. Normaal gesproken wordt in een SNIP 2A besluit een voorkeursvariant ver-

[1] Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via commissiemer.nl onder 'Adviezen Commissie'.

gaand vastgelegd. De Commissie constateert dat het SNIP 2A besluit voor *Ruimte voor de Lek* nog geen voorkeursvariant geeft, maar wel een aantal randvoorwaarden vastlegt.

Het SNIP vormt voor de initiatiefnemer het kader waarbinnen Ruimte voor de Lek verder wordt uitgewerkt. Veel zaken die binnen dit kader aan der orde (zijn ge)komen, dienen ook terug te komen in het MER. De Commissie adviseert in het MER de volgende (milieu)informatie uit de voorgaande SNIP-fases over te nemen:

- de onderbouwing van nut- en noodzaak van de te nemen maatregelen;
- de ambities en een brede probleemanalyse op het gebied van ruimtelijke ordening, leefomgeving, natuur, landschap, ruimtelijke kwaliteit en andere relevante thema's;
- de afbakening van het studiegebied en de betrokken partijen. Geef aan welke partijen verantwoordelijk zijn voor de besluitvorming, voor de uitvoering en voor het beheer en onderhoud van het projectgebied na oplevering (bijvoorbeeld uitbaggeren oevergeulen bij sedimentatie);
- een onderbouwing van de rol die milieuaspecten hebben gespeeld bij het onderling afwegen van de doelstellingen, het bepalen van de alternatieven en varianten en het bepalen van de randvoorwaarden;
- een beschrijving van de alternatieven en varianten die in deze fase zijn onderzocht. Ga in op de keuze voor de voorkeursvariant en onderbouwing op basis van milieueffecten die aan deze keuze ten grondslag heeft gelegen. Motiveer waarom bepaalde varianten niet zijn gekozen, zoals verdieping van de hoofdstroom, het wegnemen van blokkades bij het landhoofd van de oeververbinding in de snelweg, het verwijderen van de zomerkade en/of de aanleg van de nevengeul in de Vianense uiterwaard met het oog op natuurontwikkeling.

Indien deze informatie nog niet beschikbaar is op basis van de SNIP 2A fase adviseert de Commissie deze informatie zelfstandig uit te werken/te onderzoeken en op te nemen in dit MER.

2.2 Doelen

Het project Ruimte voor de Lek kent een meervoudige doelstelling:

- een waterstandsverlaging van minimaal 8 cm bij maatgevend hoogwater;
- realisatie van 4 cm extra verlaging als beheersruimte;
- het realiseren van de ecologische hoofdstructuur;
- het versterken van de ruimtelijke kwaliteit.

Het is wenselijk om de doelen zo te beschrijven dat ze in twee stadia in het planvormingsproces een rol kunnen vervullen:

- bij de afbakening van te beschrijven alternatieven en het verhelderen waarom andere oplossingsrichtingen buiten beschouwing worden gelaten;
- bij de rangschikking van alternatieven op doelbereik (zie ook hoofdstuk 4).

Gezamenlijk doelen omgeving

In het stroomgebied van de Lek speelt momenteel een groot aantal projecten die de waterveiligheid aangaan. Al deze projecten delen de doelstelling om de hoogwaterveiligheid voor de omgeving van de Lek te garanderen. Ga in het MER in op de samenhang tussen de diverse plannen en projecten die in de omgeving en binnen de *PKB Ruimte voor de Rivier* worden

verkend, en of synergie tussen deze projecten kan worden bereikt op het gebied van de doelstelling voor hoogwaterbescherming en de overige doelstellingen voor het gebied binnen de randvoorwaarden van de *PKB Ruimte voor de Rivier*. De Commissie constateert dat er een onlosmakelijke relatie bestaat tussen het voornemen en de dijkversterking Zijpkade - Fort Everdingen. Om deze reden adviseert de Commissie tot een nauwe afstemming tussen deze projecten te komen ten aanzien van:

- het optimaliseren van de te nemen maatregelen;
- de uitvoering.

In hoofdstuk 3 gaat de Commissie nader in op wat dit zou kunnen betekenen voor de ontwikkeling van varianten en de uitvoering van het project.

2.3 Overig beleidskader

Ga naast het overzicht uit de notitie R&D ook in op randvoorwaarden en uitgangspunten die volgen uit wettelijk kader en beleid op het gebied van het behoud van cultureel erfgoed.

2.4 Te nemen besluit(en)

In de notitie R&D wordt beschreven welk besluit genomen wordt. Geef een overzicht van mogelijk nodige vervolgbesluiten en ga ook in op de relatie met de besluitvorming over de dijkversterking Zijpkade - Fort Everdingen, en de onderlinge beïnvloeding van beide besluiten.

3. Voorgenomen activiteit en varianten

3.1 Algemeen

Beschrijf de voorgenomen activiteit zo gedetailleerd als nodig is, om een goede vergelijking van varianten mogelijk te maken. Geef in het MER waar relevant inzicht in:

- de resterende risico's voor overstroming en hoe die eventueel verschillen voor de varianten;
- de activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (aanleg/inrichting) en de gebruiksfase (beheer, onderhoud en gebruik);
- de benodigde hoeveelheid zand en klei en de gewenste kwaliteit van de te gebruiken grond (zowel fysisch als chemisch). Geef daarbij door middel van een grondbalans aan in hoeverre grond van welke kwaliteit van buiten het plangebied moet worden aangevoerd;
- de hoeveelheid en wijze van het aanvoeren en aanbrengen van de overige materialen en de mogelijke in dat kader te treffen voorzieningen;
- de dimensies van de maatregelen (lengte en doorstroomprofiel van de totale geul(en) en hoe breed en diep de watervoerende geul is);
- de fasering voor de realisatie van hoofdactiviteiten;
- de invloed op de ontsluiting van het gebied in de realisatiefase.

Ga ook in op de afstemming met de Dijkversterking Zijpkade - Fort Everdingen, zodat werkzaamheden zoveel mogelijk geoptimaliseerd en gesynchroniseerd kunnen worden en overlast geminimaliseerd wordt.

3.2 Varianten

Werk in het MER onderscheidende varianten uit. De Commissie denkt hierbij aan:

- een variant met *maximale* bijdrage aan landschap, cultuurhistorie en de ruimtelijke kwaliteit van het gebied tussen en in aansluiting op Nieuwegein en Vianen. Benoem en gebruik de in het gebied aanwezige kernkwaliteiten, om te komen tot een samenhangend ontwerp dat het gebied nog aantrekkelijker maakt voor recreatie;
- een variant met *maximale* realisatie van de EHS door ontwikkeling van biotopen voor soorten die kenmerkend zijn voor de uiterwaarden;
- een variant met een optimale afstemming met de dijkversterking Zijpkade - Fort Everdingen.

3.3 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

Ga in op de ontwikkelingen in het kader van het Deltaprogramma (deelprogramma's Rijnmond Drechtsteden en Rivieren) en benoem eventuele consequenties voor dit voornemen kwalitatief.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

De Notitie R&D bevat een summiere aanzet voor de beschrijving van de milieueffecten. De Commissie mist bij de omschrijving van de beoordeling van de effecten de toetsing aan het doelbereik. Dit geldt zowel voor de veiligheidsdoelstelling (hoe robuust/toekomstbestendig is de oplossing en in hoeverre is deze met de dijkversterking geoptimaliseerd) als voor de doelstellingen voor ruimtelijke kwaliteit en natuur (welke kansen biedt het initiatief voor het versterken van bestaande waarden en het ontwikkelen van andere/nieuwe functies). Werk voor deze doelstellingen concrete toetsingscriteria uit en toets in het MER de alternatieven en varianten aan deze doelstellingen.

In de onderstaande paragrafen worden de effectbeschrijvingen gespecificeerd dan wel aangevuld. Een belangrijk aandachtspunt is het detailniveau van de effectbeschrijving. Deze moet

passen bij de besluitvorming; voor de onderbouwing van het SNIP 2A besluit kunnen de effecten dus globaler worden beschreven dan bij de uitwerking van de varianten.

4.2 Bodem en water

De geohydrologische situatie in het gebied is complex. Op meerdere plekken in het studiegebied is sprake van kweloverlast. Dit hangt samen met een complex stelsel van oude stroomruggen in de ondergrond.[2] Een nauwkeurige beschrijving van de geologische opbouw van het gebied voor zowel de diepere ondergrond als de deklaag, is derhalve noodzakelijk voor een juiste effectbeschrijving.[3] Ga daarbij in op de onzekerheden in de basisgegevens waarop men zich baseert.

Beschrijf:

- het ruimtelijke beeld (horizontaal en vertikaal tot op een diepte waar kwel een rol speelt) van de geologische opbouw van de ondergrond en hoe de lokale poldersystemen daarop liggen;
- of door de aanleg van de geulen lagen worden aangesneden met een andere bodemsamenstelling dan de toplaag en hoe de alternatieven daardoor de kwelproblematiek beïnvloeden.
- hoe gebruik kan worden gemaakt van de grondwaterstromingen om natuurontwikkeling mogelijk te maken;
- hoe verandering in de geohydrologie leidt tot vernatting en verdroging, verandering van (grond)waterstand en -kwaliteit.

Beschrijf in het MER welke (hydrologische) modellen zijn gebruikt en wat daarbij de onzekerheden en onnauwkeurigheden zijn.

4.3 Hydraulica, erosie en sedimentatie

Zowel bij de aanleg van de maatregelen als na voltooiing kunnen er belangrijke rivierkundige veranderingen optreden in waterbeweging, erosie en sedimentatie. De mate waarin deze effecten optreden verschilt sterkt per alternatief/variant. Beschrijf in het MER:

- in welke mate kwel optreedt (als onderdeel van de totale hydrologische veranderingen (zie 4.2).
- in hoeverre de waterstroom door de vergravingen kan leiden tot (ongewenste) laterale erosie van de oevers en uitschuring van de bedding van de geulen;
- in hoeverre er (verontreinigd) sediment, zowel zand als slib, afgezet zal worden;
- de gevolgen bij maatgevend hoogwater op:
    - waterstanden;

---

[2] Waar deze zandige stroomruggen relatief ondiep de dijk kruisen, lekt bij hoogwater kwelwater via deze ondergrond naar het binnendijks gebied. Deze kwelstroom is vooral groot bij een zandige ondergrond, een groot hoogteverschil tussen het water in de uiterwaarden en het maaiveld binnendijks, en een korte afstand tussen de uiterwaard en het bewoonde gebied.

[3] Voor een goed inzicht in het geohydrologische systeem moet de korrelgroottesamenstelling van de ondergrond van het projectgebied in voldoende detail bekend zijn. Deze informatie is waarschijnlijk al beschikbaar en moet op kaart worden gepresenteerd. Zo niet dan kunnen reeds beschikbare geologische kaarten met enkele aanvullende boringen hiervoor volstaan.

- de mate van erosie;
- de kans op en omvang van wateroverlast bij de aanwezige recreatieve voorzieningen en woningen (met in het bijzonder de woningen in Buitenstad). [4]

4.4 Natuur

Geef in het MER aan:

- waar in het studiegebied de ecologische hoofdstructuur en de overige natuurgebieden liggen en waar die worden ontwikkeld. Geef aan welke doeltypen en doelsoorten (flora en fauna) voorkomen en welke zijn vastgesteld voor deze gebieden;
- van welke milieukwaliteiten (ruimtelijke factoren en standplaatsfactoren) de doeltypen en -soorten afhankelijk zijn en voor welke invloeden ze gevoelig zijn;
- welke potentiële natuurdoeltypen in gebieden waar nieuwe natuur wordt ontwikkeld, mogelijk zijn en welke geomorfologische, hydrologische, bodemkundige condities daarvoor nodig zijn;
- welke mogelijkheden voor natuurontwikkeling ontstaan door het blootleggen dan wel verwijderen van substraat, waaronder het verwijderen van de stikstof- en fosfaatrijke humuslaag van de bodem en door het herstel van oorspronkelijke bodemgradiënten en reliëf;
- welke effecten op fauna te verwachten zijn door de inrichtingsmaatregelen (tijdens zowel aanleg- als in de gebruiksfase): verstoring, biotoopverlies (broed- rust, slaap, migratie-, foerageergebied).

Beschrijf bij eventuele gevolgen welke mitigerende maatregelen genomen kunnen worden. Voor de EHS geldt volgens de Nota Ruimte een 'nee-tenzij' regime. Geef aan hoe het 'nee-tenzij' regime provinciaal is uitgewerkt in een toetsingskader[5]. Voor natuur waarvoor geen doeltypen of doelsoorten zijn vastgesteld, dient de verandering te worden beschreven op basis van relevante aandachtsoorten en plantengemeenschappen.

Ga in het MER ook in op de langetermijneffecten aangezien ook na voltooiing van de ingrepen veranderingen in het projectgebied optreden. Geef in het MER aan hoe op de langere termijn de ontwikkeling van vegetatie (vegetatiesuccessie) zal verlopen onder invloed van de rivierstromingen, sedimentatie en erosieprocessen. Geef aan wat het regulier beheer zal zijn en hoe eventuele nadelige gevolgen voor de veiligheid ondervangen zullen worden door beheersmaatregelen en beschrijf de gevolgen daarvan voor de natuur.

---

[4] Zie ook zienswijze van de "Leden klankbordgroep" waarin zij aandacht vragen voor de gevolgen van hoge waterstanden voor Buitenstad.

[5] Per provincie is een toetsingskader en compensatieregeling EHS vastgesteld, dat in principe past binnen de nationale Nota Ruimte en de Spelregels EHS.

4.4.1 Soortenbescherming[6]

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt.[7] Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats[8]. Geef, indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen.

4.5 Cultuurhistorie en landschap

Beschrijf tegen de achtergrond van de geo(morfolo)gische ontwikkeling de historische ontwikkeling van het landgebruik. Ga daar bij in op de wisselwerking tussen beide ontwikkelingen en op de samenhang van de aanwezige landschappelijke elementen.

Landschap

- Beschrijf en waardeer de landschappelijke structuren. Beschrijf en waardeer met name het kenmerkende karakter, de gaafheid en de zeldzaamheid van het landschapstype en de samenhang. Bepaal ook de ruimtelijk-visuele waarde van het landschap, zoals de openheid of beslotenheid, diversiteit en de zichtrelaties, waaronder de oriëntatie.
- Beschrijf de waarde van de vormen in het landschap (aardkundige waarden), die worden bepaald door de mate waarin het natuurlijk systeem als vorm afleesbaar is en dus zichtbaar is in het landschap (rivierstrangen, oeverwallen, kronkelwaarden etc.).

Cultuurhistorie

- Beschrijf en waardeer[9] de archeologische waarden, de historische geografische waarden (historisch landschap) en historische gebouwen (w.o. monumenten). Het betreft onder meer (resten van) boerderijen, steenovens, veerkades, verdedigingswerken en scheepswrakken (b.v. in de oude haven van Vianen). Aanbevolen wordt aanvullend archeologisch onderzoek te verrichten in de vorm van een inventariserend veldonderzoek: verkennende fase en (nader) karterende fase afhankelijk van het deelgebied dan wel de zone[10]. Maak ook gebruik van de kaart van de provincie Utrecht over cultuurhistorie. Speciale aandacht vragen de Buitenstad van Vianen en de resten van de voormalige haven van Vianen.

---

6 Op de website www.minlnv.nl/natuurwetgeving is uitgebreide informatie te vinden over de soortenbescherming, waaronder de systematiek van de Flora- en faunawet en de vereisten voor het verkrijgen van ontheffingen voor verboden handelingen.

7 Op grond van de Flora- en faunawet en de daarop gebaseerde algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen bestaan er vier verschillende beschermingsregimes. Welk regime van toepassing is, is afhankelijk van de groep waartoe de soort behoort. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende categorieën: tabel 1 (algemene soorten), tabel 2 (overige soorten), tabel 3 (Bijlage IV Habitatrichtlijn-/ bijlage 1 AMvB-soorten) en vogels.

8 De verbodsbepalingen zijn opgenomen in art. 8 (planten) en 9 – 12 (dieren) van de Flora- en faunawet.

9 Besteed daarbij aandacht aan de beleefde kwaliteit (herkenbaarheid en herinneringswaarde), fysieke kwaliteit (gaafheid en authenticiteit) en inhoudelijke kwaliteit (zeldzaamheid, afleesbaarheid, informatiewaarde, representativiteit en samenhang) van elementen, lijnen en patronen.

10 Zie de aanbevelingen en figuur 20 in het RAAP-rapport 2039, Plangebied Ruimte voor de Lek, 5 februari 2010.

Effectbeschrijving

Geef naast een beschrijving op kaart en in beelden en/of fotomontages aan welke veranderingen plaatsvinden in de huidige specifieke kenmerken en waarden van het landschap, de cultuurhistorie en de geomorfologie. Bepaal aan de hand van de vastgestelde waarden de positieve en de negatieve effecten op de beschreven landschappelijk en cultuurhistorische waarden. Ga daarbij in ieder geval in op:

- de mogelijke verstoring of 'ontstoring' binnen het gebied en de verandering die dit kan hebben voor de beleefde kwaliteit. Denk daarbij met name aan de zichtbaarheid en herkenbaarheid (b.v. van geulen);
- de mogelijke doorsnijding of 'ontsnippering' van het gebied en de verandering die dit tot gevolg kan hebben in de mate van samenhang (ensemblewaarde: bijvoorbeeld noord-zuidverbinding Amsterdam-Parijs[11]);
- de mogelijke vernietiging of versterking van (delen van) het gebied en de verandering die dit kan veroorzaken in de fysieke kwaliteit van het gebied (de gaafheid) of de inhoudelijke kwaliteit van het gebied (zeldzame, informatieve of representatieve elementen, zoals de steenfabriek met droogloodsen, veerhuizen of percelering);
- de verdroging of vernatting en de verandering die dit kan veroorzaken in de conservering (van eventueel bodemarchief).

Geef aan hoe bij planontwikkeling en uitvoering rekening zal worden gehouden met aanwezige waarden (o.a. kernkwaliteiten van de drie (aanpalende) Nationale Landschappen), vanuit het perspectief van 'behoud door ontwikkeling'.

4.6 Recreatie

Geef aan welke betekenis het gebied op dit moment heeft voor de recreatie. Beschrijf welke specifieke voorzieningen aanwezig zijn, de recreatieactiviteiten, de belangrijkste gebruiksperioden en zo mogelijk een kwantitatieve indicatie van het gebruik. Geef in het MER ook aan welke vormen van recreatie (zoals wandelen, fietsen, kanoën) zijn voorzien in de verschillende deelgebieden.

4.7 Leefomgeving

Ga in het MER in op de tijdelijke effecten van de maatregelen op de bereikbaarheid van de woningen en de geluids- en lichtoverlast voor omwonenden in het studiegebied. Neem bij de bepaling van deze overlast ook de maatregelen mee die in het kader van de dijkversterking Zijpkade - Fort Everdingen worden genomen. Beschrijf daarnaast de effecten op woningen in het studiegebied in de gebruiksfase, zoals mogelijke kwel- en wateroverlast. Ga in op mitigerende maatregelen die deze overlast kunnen beperken.

5. Vergelijking van alternatieven en varianten

Aandachtspunten voor vergelijkingstabel nodig?

---

[11] Deze verbinding, ook genoemd "Route Imperial", is de historische verbinding tussen Amsterdam en Parijs uit de tijd voor de snelweg, en deed ook Vianen aan.

Aandacht nodig voor vergelijking met normen en streefwaarden?
Overweeg:
De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling (absoluut) én met de referentiesituatie (relatief) worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de aard en mate waarin de alternatieven/varianten andere effecten veroorzaken. Maak, gezien het grote aantal deelgebieden, duidelijk waar effecten worden veroorzaakt en waar dat effect ingrijpt. Vergelijk bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie.

6. Leemten in kennis

Geef aan over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Beschrijf welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is. In het MER moet duidelijk worden gemaakt welke consequenties de kennisleemten en onzekerheden hebben voor het besluit. Geef een indicatie in hoeverre op korte termijn de informatie beschikbaar zou kunnen komen.

7. Evaluatieprogramma

Het bevoegd gezag moet bij het besluit aangeven hoe en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling dat de initiatiefnemer in het MER reeds een aanzet geeft tot een evaluatieprogramma en daarbij een verband legt met de geconstateerde leemten in informatie en onzekerheden.

8. Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. In de samenvatting zou daarbij de afstemming met andere projecten, de onderbouwing van de noodzaak tot de maatregelen en de trechtering tot de gekozen maatregelen centraal kunnen staan.

COLOFON RUIMTE VOOR DE LEK - 03. MER

OPDRACHTGEVER:

PROVINCIE UTRECHT

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

E. Vlaanderen MSc

GECONTROLEERD DOOR:

ing. P. Hartskeerl
drs. S.J.A. van Baalen

VRIJGEGEVEN DOOR:

drs. A.G.A. Schellekens

12 januari 2011
074909474:B

ARCADIS NEDERLAND BV
Beaulieustraat 22
Postbus 264
6800 AG Arnhem
Tel 026 3778 911
Fax 026 3515 235
www.arcadis.nl
Handelsregister
9036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.